

о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко

ІЗ НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРШЧНИНИ (XVII–XVIII ст.) (частина 28)

FROM NEW DOCUMENTS ON THE HISTORY OF SIVERSHCHYNA (17th–18th c.) (part 28)

DOI: 10.58407/litopis.250510

© Ю. Мицик, І. Тарасенко, 2025. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1580-1284>, <https://orcid.org/0000-0003-1019-9749>

Метою публікації є уведення до наукового обігу важливих документів із історії Гетьманщини XVII–XVIII ст., виявлених переважно в архівосховищах Києва, а частково Кракова (Польща). Це різноманітна ділова документація (укази, купчі, скарги тощо). До того ж аналізуються інформаційні можливості цих джерел та особливо важливі свідчення. **Наукова новизна** тісно пов'язана з вищевизначеною метою, оскільки вперше до наукового обігу вводяться архівні, недруковані джерела, які зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, частково у відділі рукописів Бібліотеки Чарторийських у Кракові (Польща), вперше встановлюються важливі факти з соціально-економічної та військово-політичної історії України сер. XVII – XVIII ст., про діяльність судових органів, про повсякденне життя українського народу. Важливими є документи, що стосуються такого маловивченого регіону як Стародубщина.

Ключові слова: універсал, укази, листи, гетьман, Гетьманщина, Сіверщина, купчі.

The purpose of the publication is to introduce into scientific circulation important documents on the history of Hetmanate of the 17th–18th c., discovered mainly in the archives of Kyiv and partly in Krakow (Poland). These are various business documents (decrees, bills of sale, complaints, etc). In addition, the information capabilities of these sources are analysed, and particularly important evidence is examined. **The scientific novelty** is closely related to the above goal, since for the first time archival, non-print sources stored in the Institute of manuscripts of the Vernadsky national library of Ukraine, partly in manuscripts department of the Czartoryski library in Krakow (Poland), are brought into scientific circulation, and important facts about the socio-economic, military and political history of Ukraine in the 17th–18th c., about activities of the judiciary, and about the everyday life of Ukrainian people are established for the first time. Documents concerning such a little-studied region as Starodubshchyna are also important.

Key words: universal, decrees, letters, hetman, Hetmanate, Sivershchyna, merchant bills.

У черговій частині статті ми продовжуємо вводити до наукового обігу документацію, яка стосується Сіверщини (про наші пошуки в архівосховищах і необхідність публікації документів з історії цього регіону України вже говорилося у попередніх частинах). Усього тут наведено тексти 35 документів, із них 6 – XVII ст., 29 – XVIII ст. Майже всі вони зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ), і лише два (№ 8, 10) – у відділі рукописів Бібліотеки Чарторийських у Кракові (далі – БЧ).

Серед представлених документів необхідно виділити ті, які доповнюють «Український Дипломатарій XVI–XVIII ст.», тобто універсали та листи гетьманів, полковників, взагалі козацької старшини. У цій статті вони представлені універсалами гетьманів Івана Скоропадського (№ 9, 11, 12 13), Данила Апостола (№ 16), стародубського полковника Михайла Миклашевського (№ 7). Так само представлені матеріали для «Українського Православного Дипломатарія XVI–XVIII ст.»: листи київського митрополита Рафаїла Заборовського (№ 20, 23), чернігівських архієпископів Лазаря Барановича (№ 7), Іларіона Рогалевського (№ 24, 27), Никодима Скрібницького (№ 28).

Спочатку розглянемо джерела XVII ст. Їх і в цій публікації, і взагалі менше, ніж джерел XVIII ст., бо невблаганний час і різноманітні лиха (пожежі, війни тощо) знищили їх... Відкривається публікація листом 1655 р. козелецького отамана Івана Суховія до наказного київського полковника Василя Дворецького. У ньому переказувано скаргу літківського

отамана на соболівських отамана Пилипа Березенка, вїта й людей, які незаконно ловлять рибу в озері Зловилі. Нагадаємо, що села Літки й Соболівка розташовані під Києвом і входять нині до складу Броварського району. Далі йдуть підряд три купчі. У першій із них 1659 р. (№ 2) йшлося про продаж двору й млина в тому ж селі Літки мешканцю Остра Богдану Войничу. Останній був у свій час київським бурмістром, потім переселився в Остер. Це перша відома на сьогодні згадка про нього. Він активно діяв протягом 50–70 рр. XVII ст., але в 1686 р. він згаданий як померлий¹. Його син Іван повернувся до Києва, проте зберігав міцні зв'язки з Остром. Додамо, що ця купча згадує швагра Богдана Войничу, яким був Богдан Рекутенко, брат дружини Богдана Зіновії. Важливими для краєзнавців Остра є імена остерських вїта (Роман Кривошея), бурмістра (Іван Берлаз), писаря (Іван Павлович). У другій купчій 1671 р. (№ 3) ніжинська козачка «Катерина Кузовна Косинская» та її зяті Лесько Крощенко продали свій ліс ніжинському полковнику Максиму Жураховському. Спочатку зазначимо, що ліс розташовувався поблизу с. Кошелівка. Нині це село під назвою Велика Кошелівка в Ніжинському р-ні. Мала Кошелівка згадана вперше в 1700 р. і тому не про неї йдеться у цій купчій. Значно цікавішим є те, що ніженським полковником у цьому документі вказаний Максим Жураховський. Але тоді (1669–1674 рр.) цю посаду обіймав Пилип Уманець. Більше того, Максима Жураховського взагалі не знаходимо в довідниках, навіть у роду Жураховських XVIII–XIX ст.² Отже, тут маємо помилку, допущену копіїстом. Імовірно тут мало йтися про Якова Михайловича Жураховського, котрий був ніжинським полковником протягом 1678–1687 рр., до цього (у 1677 р.) був «выборним городовим» полковником, а ще раніше (протягом 1669–1677 рр. із перервами) – глухівським сотником. У третій купчій 1679 р. (№ 4) останній згаданий як ніжинський полковник і покупець будинку в Ніжині з хутором у ніжинського козака Павла Михайловича. Важливою звіткою є та, що вказує на межі купленого хутора. Він межував із пасовищем «пана Костантия Мигалевского». Останній був відомим діячем часів Богдана Хмельницького та «Руїни». Грек за походженням, він став подільським полковником у 1663–1666 рр., потім перейшов на бік лівобічних гетьманів Івана Брюховецького, потім – Івана Самойловича. Протягом 1674–1675 рр. – наказний корсунський полковник, у 1678 р. – індуктор³. Ця купча свідчить, що він був живий у 1679 р. і вірогідно проживав у Ніжині, де тоді була велика грецька громада. Цей документ, як і попередня купча, дозволяє уточнити склад ніжинської міської та церковної верхівки. Під № 6 значиться випис із київських міських книг, який містить постанову суду 1694 р. В ній йдеться про несплату боргу Івану Дворецькому (сину колишнього київського полковника), судді Київського полку, раніше (1666, 1671–1677, 1680–1681 (?), 1682–1684, 1689–1690) та іншим киянином Тимошем Кулаком. Деякі векселі щодо позичених грошей були дані в Острі. Суд ухвалив конфіскувати власність Кулака на користь позивачів. Зазначимо, що суд присудив Дворецькому заборговані гроші й коня, хоч той уже помер двома тижнями раніше (29.04.1694 р. за старим стилем). Цікавою є згадка про київського бурмістра Івана Софоновича, який можливо був родичем видатного українського хроніста, ігумена Свято-Михайлівського монастиря в Києві протягом 1655–1677 рр. Феодосія Софоновича. До цієї ж категорії джерел належить купча 1723 р. (№ 15), у якій йдеться про продаж двору на землі монастиря свв. Флора і Лавра в Києві.

Серед документів XVII ст. вирізняється універсал 1684 р. чернігівського архієпископа, видатного українського письменника Лазаря Барановича (№ 5). Він зберігся в копії XIX ст., яка в свою чергу була знята з копії др. чверті XVIII ст. ніжинським протопопом о. Стефаном Вільховським, про котрого мова буде нижче. Саме універсалами часто називали документи такого роду митрополити й єпископи Православної Церкви України (у XVIII ст. під московським впливом цей термін витісняється іншим – указ). Тут мова йшла про підтримку Барановичем ініціативи о. Христофора, священника церкви св. архистратига Михаїла в Ніжині, будівлі церкви «для греческой породы людей, которых немало в Ніжині промешкивает». Оскільки в о. Христофора забракло власних грошей на цю будівлю, Баранович звертався до вірних, просячи про допомогу. Щоправда, ми не можемо сказати, про який саме храм йдеться, можливо це була Всіхсвятська або Свято-Гаврилівська церква.

Далі йдуть документи XVIII ст. Їх відкриває універсал 1702 р. стародубського полковника М. Миклашевського (№ 7). У попередній статті ми надрукували його універсал 1703 р., яким він надавав землю біля р. Іпуть із правом заснування хутора й перевіз через

¹ Документальна спадщина Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві XVI–XVIII ст. / Авторі-укладачі: Ю. Мицик, С. Сохань, Т. Міцан, І. Синяк, Я. Затилюк. Київ, 2014. С. 258.

² Модзалевский В. Малороссийский родословник. Київ, 1910. Т. 2. С. 46–57; Gajecy G. The Cossack Administration of the Hetmanat. Cambridge, Massachusetts, 1978. V. 1–2; Кривошея В. Українська козацька старшина. Київ, 2005.

³ Кривошея В. Козацька старшина Гетьманщини. Київ, 2010. С. 510.

Іпуть Тимофію Максимовичу, осадчому слободи Деменки в Топальській сотні⁴. Тут він погоджує купівлю Максимовичем чотирьох «пожен». Під № 8 вміщено уривок із листа від 4.02.1706 р. військового регіментаря, Марціна Калиновського до коронного польного гетьмана Адама Миколая Сенявського. Автор листа очевидно був родичем польного гетьмана коронного Речі Посполитої Марціна Калиновського (1646–1652 pp.), але обіймав дрібніші посади, будучи брацлавським підстоєм (1702), потім – вінницьким старостою (1712–1720), кам'янецьким каштеляном (1712–1736). Цього листа було написано в с. Веледники (сучасного Овруцького р-ну Житомирської обл.) і він проливає трохи світла на діяльність гетьмана І. Мазепи. В іншому листі Калиновського від 8.11.1711 р. (№ 9) до якоїсь високопоставленої особи коротко говориться про шведського короля Карла XII і про дипломатичні польсько-турецькі контакти.

Важливими є чотири універсали гетьмана І. Скоропадського. У першому з них 1714 р. (№ 10) він надає Києво-Могилянській академії с. Ядлівку (нині – Перемога Броварського р-ну Київської обл.). Це було вчинено ним з огляду на те, що в ній молодь «належитое в науках иміют наставление до изученья всяких добрых діл и благоправных поступков, свою исправляют должность и отсюда на подпору Церкви православной и отчизны просвіщеным разумом исходят». У другому 1718 р. (№ 11) Скоропадський брав під свою протекцію Ганну Апостол, удову ніжинського полковника Лук'яна Жураковського (Жураківського, Журахівського), який помер після травня 1718 р., і стверджував її права на маєстності в Ніжинському полку. Цей універсал був відомий видатному історику В. Модзалевському⁵, але його варто навести повністю. У третьому універсалі 1720 р. (№ 12) Скоропадський в конфліктній справі за с. Мотовилівку (нині в Фастівському р-ні Київської обл.) між Академією і охочокомонним полковником Часником підтверджує право «могилянки» на цю маєстність. Нарешті в четвертому 1721 р. (№ 13) гетьман повідомляє про створення згідно з указом Петра I синоду. Оскільки універсал звернено лише до Гадяцького полку, то вірогідно, що аналогічні універсали розсилалися і в інші полки. Ще один універсал (№ 16) був створений у 1727 р. гетьманом Данилом Апостолом. Він по суті підтверджує вищезгаданий універсал-привилей 1718 р. І. Скоропадського. Появу цього документу легко пояснити, оскільки він був створений для дочки гетьмана – Ганни Апостол. У ньому названа і вона, але без імені, і покійний зять Данила Апостола – Лук'ян Жураковський, і навіть сват, ніжинський полковник у 1678–1685 pp. Яків Жураковський.

Під № 14 йде реєстр вірних парафії Різдва Пресвятої Богородиці, написаний її настоятелем о. Йосифом Федоровичем 20(9).03.1723 р. Він містить довідку про кількість дворів у селі і кількість їхніх жителів. Але яке це село, не зовсім зрозуміло. Ідеться про «хохловську» державу Федора «Емельяновича, атамана городского глуховского». Села Хохловки нема на мапі, хіба що в Стародубщині та Сибіру. Однак воно вочевидь розташовувалося на території Глухівської сотні, оскільки було у власності глухівського городового отамана, поблизу був хутір гетьманши Насті Скоропадської на р. Свесь, яка протікає по території сучасного Шосткинського р-ну і впадає в р. Івотку (басейн Дніпра). Мабуть, це село було пізніше перейменовано. До цієї ж категорії джерел належить і список ченців Андрониківського монастиря в Киселівській сотні Чернігівського полку, які присягали цариці Анні Іоанівні в 1730 р. (№ 17) і список спудеїв класу інфіми Києво-Могилянської академії 30-х pp. XVIII ст. Цей список значно більший за обсягом, але ми подали імена й прізвища та інші дані спудеїв, котрі походили з Сіверщини (№ 30).

Серед церковних документів особливо велику цінність становлять універсали (укази), листи тощо київських митрополитів, які дозволяють доповнити «Український Православний Дипломатарій XVII–XVIII ст.». Власне його Т. 1 вже виданий нами⁶. Серед них лідерство за кількістю збереженої документації належить Рафаїлу Заборовському, київському митрополиту (1731–1747 pp.). Лише універсалів та указів нараховується понад 100. На жаль, цінність більшої частини його документації, як й інших київських митрополитів XVIII ст., знижується внаслідок імперської політики Петербурга. Останній розглядав київську митрополітику кафедру як проміжну інстанцію для передачі на місця царської волі. Відтак багато універсалів (указів) дублюють розпорядження синоду, в першу чергу щодо вшанування молебнами чи панахидами тощо днів народження, коронації, шлюбу, народжень дітей, смерті монархів та членів їхніх сімей; перемог царської армії. Чимало місця відводилося подіям, які відбувалися далеко за межами України (зміни членів синоду, справи Олександрівської лаври, фальшивомонетники тощо). Але є універсали (укази), які стосуються України безпосередньо. Під № 20 наводиться указ митрополита Рафаїла щодо втеч ченців із ніжинських монастирів, описами зовнішності втікачів, наказом про їх-

⁴ Універсали Івана Мазепи 1687–1709 / Ред. Бутич І., Сохань П. Київ–Львів, 2002. Ч. І. С. 594.

⁵ Модзалевский В. Малороссийский родословник... С. 47.

⁶ Матеріали до Українського Православного Дипломатарія XVII–XVIII ст. Київ, 2024. Т. 1. 337 с.

ній розшук, арешт, заковування в кайдани і присилки під караулом в ніжинський монастир. Цікава інскрипція цих документів, де вказувалися найважливіші адресати. Можна простежити навіть динаміку змін верхівки Київської митрополії, котра значно скоротилася територіально порівняно з домосковськими часами. В іншому указі 1735 р. митрополита Рафаїла (№ 23) йшлося про кримінальну справу священника Івана «Федорова» з с. Гайворон (суч. Ніжинського р-ну), імовірного вбивці. Хоча факт вбивства не був доведений, однак участь священника в пятиці, бійці та насильстві були безсумнівні, і за це його було позбавлено сану. Нерідко укази супроводжувалися консисторськими розпорядженнями, які коротко передавали їхній зміст. Це важливо в тих випадках, коли самі укази не збереглися. Нерідко воля митрополита, його усні розпорядження відображалися в указах консисторії, тобто митрополичої канцелярії. Для прикладу можна навести тексти двох таких указів 1733 і 1744 р. (№ 31, 32). У них козелецькому протопопу Миколаю Язловецькому наказано вжити заходів для арешту ченців-втікачів.

1735 р. датовано лист до митрополита (№ 24), написаний чернігівським архієпископом Іларіоном Рогалевським, який обіймав цю кафедру в 1735–1738 рр. Тут мова йшла про розробку правового кодексу («Права, по котрим судится малороссийский народ»), про дискусії щодо надання земель Церкві та про загрозу їх позбавлення. Про це доповів архієпископу учасник комісії з кодифікації грусин Свято-Микільського монастира в Макошині Димитрій Билінський, а Рогалевський просив митрополита вжити відповідних заходів, щоб цього не допустити. Ще один лист 1735 р. (№ 26) було адресовано Заборовському ректором Києво-Могилянської академії Амвросієм Дубневичем. У ньому містилася відповідь митрополиту на запит щодо вищезгаданої дискусії. Цей лист було підписано не лише Дубневичем, але й роменським протопопом Василем Савицьким.

Виявлено нами й указ (№ 27) Рогалевського ігумену Свято-Троїцького Андрониківського монастиря Герману Загоровському, виданий після отримання синодального указу від 15.12.1737 р., яким повелівалося провести перепис монастирів. Відтак від Загоровського вимагали подати детальні відомості про монастирську братію. Оскільки Рогалевський того ж місяця січня помер, то черговий указ (№ 28) про перепис братії було видано вже новим архієпископом Никодимом Скрібницьким, який посідав кафедру протягом 1738–1740 рр. Доповнює цей документ «доношение» чернігівської архієпископії від 18.04.1738 р. (№ 29).

Крім документації найвищих представників церковної ієрархії в Гетьманщині, є також і документи середнього прошарку, зокрема протопопів. Першим із них є «видение» липня 1732 р. (№ 18) батуринського та конотопського протопопа Івана Стефановича Джунковського, яке було створене як розвиток указу Варлаама Ванатовича. У ньому містяться статистичні дані протопопії Джунковського й воно було адресоване її священникам. Виникає певна неясність. Якщо це звіт протопопа, то чому його скеровано рядовим священникам? Як зразок для наслідування при складенні статистичного опису своєї парафії? Складно відповісти, тим більше що документ зберігся не повністю. Та все ж безсумнівний інтерес становить цей опис протопопії, у першу чергу Батурина й Конотопу. Відзначимо, що невдовзі самого Джунковського за якісь провинності було заслано в монастир, і керування протопопією митрополичим указом від 3.08.(24.07.)1733 р. було доручене Петру Любарському, священнику з Нових Млинів, і о. Петру Василевичу, священнику з Батурина, про що й сповіщалося їхнім листом (№ 19) священникам протопопії. У серпні того ж року вони наказували о. Григорію Мигалевському, «правлящему наместничества конотопському», поширити серед духовенства Конотопа книги, надіслані митрополичою кафедрою. Наводився і реєстр книг для поширення в протопопіях Київської митрополії (№ 22).

1734 р. датовано «доношение» ніжинського протопопа Стефана Волховського консисторії Київської митрополії (№ 25). Автор документу був преставником досить відомого шляхетського роду, священником Свято-Микільського собору в Ніжині 1737–1761 рр. Його два сина Іван і Михайло закінчили Києво-Могилянську академію; Іван у 1761 р. змінив померлого батька як настоятель храму, а в 1762 р. став ніжинським протопопом; Михайло обрав світську стезю, воював, потім був ніжинським городничим протягом 1791–1804 рр. тощо. У «доношенні» о. Стефан доповідав, що згідно з митрополичим указом щодо листа константинопольського патріарха Серафима у справі македонського купця Костянтина Шатія, цей лист не буде оприлюднено в грецькому храмі Ніжина.

Завершує публікацію документ 1761 р. (№ 34). Це ордер канцелярії «малороссийского скарбу», відправлений в чернігівську полкову канцелярію. У ньому мова знову стосується Андрониківського монастиря. Ігумен Герман скаржився на компанійського осавула Каневського й на киселівського хорунжого Івана Ковтуна, котрі рубали монастирський ліс не лише «на батуринское национальное строение», тобто на палац гетьмана Розумовського, але на свою потребу. Ігумен просив компенсації за вчинену шкоду.

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати – знаком (...)*. Квадратними дужками позначені пропуски в тексті через якісь дефекти (обірвана частина тексту тощо) або відновлені по смислу слова. Знак оклику в дужках (!) означає, що попереднє слово саме так написано в оригіналі. Датування переважно подане кириличними літерами, переводимо арабськими цифрами. Публікація текстів здійснюється за правилами Я.І. Дзири (дещо скоригованими)⁷.

Сподіваємось, ці джерела будуть цікавими і краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на соціально-економічну, церковну та культурну історію краю.

№ 1

1655, вересня 26 (16). – Козелець. – Лист козелецького отамана Івана Суховія до наказного київського полковника Василя Дворецького.

«Мсти отче ласкавый пне полковнику наказный киевский, добродію мой.

Доброго здоровья от Гсда Бга зичу в. мс. на многие літа и при том ознаймую в. мс., добродієви моему, иж атаман літковский, так теж и войт, ускаржалися перед нами на Пилипа Березенка, атамана соболювского, и войта, иж чинят утиски в их власних уходах, то ест озеро Зловили их вечистое. Теды давалем им позов под закладом на в. мсти коп десят и оны, на заруку не дбаючи, не стали и потом на другий позов стали и жадного доводу и отповіди не чинили, што літковский атаман и войт перед врядом йшим два крот выкидалися (!) из десяти коп до старинних людей, оние соболювци не пристановили. Теды мы зрозуміли, же упартостю тое озеро літковское Зловили, наказалисмо были, аби от того часу не важилис до того озера втручатися под закладом коп 30 и оные соболювци и декрету нашего не слухают. Которых до в. мсти отсилаю як воля в. мсти з оними ведлуг высокого розсудку. При том ласце в. мс. отдаюся.

Дан в Козелцу дня 16 септевра 1655.

В. мсти, добродія моего, поволный слуга Иван Суховій, атаман городовий козелецкий».

Адреса: «Моему велце ласкавому пн. у и добродію его милости пану Василию Дворецкому, полковникови Войск его царського величества Запорозкого наказному киевскому, отдат належит».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 704. Оригінал, завірений підписом і печаткою).

№ 2

1659, лютого 24 (14). – Остер. – Купча.

«Випис с книг міських острицких.

Року тисяча шестсот пятдесят девятого, мсца февраля, чотырнадцатого дня.

Перед нами Романом Крывошыєю, войтом острицким, Иваном Берлазом, бурмистром, райцами, лавниками, зуполне засілыми ставшы очевисто Павел Алексієвич, мельник и обывател літковський, ясне, явне и доброволне сознал ку уписанью до книг нинешних міських острицких, иж продал двор свій власный, никому ни в чом не пінный и не заведеный на річье Глушцы в том же селі Літковичах далних, зо всіми пожытками до того двора и млина належачыми, славетному пану Богдану Войничови, месчанинови бывшому киевському, а тепер мешкаючому в місте Острі, за певную суму и рукоданную, то ест за сто коп личбы и монеты литовское. Которого двора зо млином и зо всіми прыналежностями до того двора належачыми, кромі огородов двох и сіножатеи, в которых огородах двох половица Богданови Рекутенкови, швакгрови его, и у сіножатеих так же половица. А пану Богданови Войничови другая половица тых огородов и сіножатеи маєт быт у вічне уживане ему самому, жоні и потомком его на лічные часы волно будет ему кому хотячы продати, дати даровати, записати, заставити, замінити и самому оним диспонувати, як воля его будет. А Павел Алексієвич вічними часы того двора и млина зрикься и не маєт того двора доходит и мочы не будет так он сам, жона и потомков его и жаден з близких и покровных его прыателей не мають тему в держаню того двора и млина жадное трудности и турбації задават и моцы не будут под зарукою вины на его млісти пна полковника киевського золотых ста, а на уряд острицкий золотых ста. Каждый таковых тую вину без отпуску заплатит хто б сміл и важылся через сие доброволное зреченье и вечистое ку запису якую трудности турбацию в держанью того двора и млина вышписанному пану Богдану Войничови задават. А для ліпшого віры и певности просили нас, уряду, бысмо для далшее память доброволное зреченье Павлово Олексієвичово, а пна Богдана Войнича вечистое купли, запис до книг нинешних міських острицких прынят и записат рассказали счо ест на прозбу обоих сторон прынято и записано. А по записанью и тот выпис сторони потребуючой за прыложением печати йшое міское ратушное выдат розказалисмо.

Писано в Остри року 1659 мсца февраля чотырнадцатого.

Корикговал с книгами Иван Павло[вич], писар міський острицкий».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 707. Оригінал, завірений печаткою).

⁷ Дзира Я. Вступ. *Літопис Самовидця*. Київ, 1971. С. 39–42.

№ 3

1671, березня 10 (лютого 28). – Ніжин. –

Випис із з книг ніжинських магдебурзького права, який містить у собі купчу.

«Копия.

Въпис с книг меских ратуша ніжинского права майдебурского.

Року тысяча шестсот семдесят первого февраля двадцать осмого дня.

Перед нами, Александром Цурковским, войтом, Андрієм Дмитровим Кужичом, бургомистром сегорочним, райцами, лавниками, сего ж року на справах меских засідаючими, ставши очевисто у книг нынешних меских ратуша ніжинского славетная Катерина Кузмовна Косинская, козачка, жительница ніжинская, посполу з зятем своїм Леском Крошченком признали устне, явне, ретелне и добровольне, же продали ліс свой власний, нікому ні в чом не пенний и не заведенный, и с сіножатью по гребелку обок сего ж ліса, а той ліс, лежачий за Кошелювкою селом, як ся в собі маєт в межах и границах. За которий ліс и сіножать зять мой Леско и заводил, а то продалисьмо его мылос-ти пану Максиму Жураховскому, Войска его пресвітлого величества Запорожского полковникови ніжинскому, так теж жоні и потомкам его на вічніе часи, же юж волно тим лісом пану полковнико-ви диспонувати, продати, дати, даровати и на який хотя свой пожиток обернути. А то продалисьмо за сумму певную руками нашими виліченную и отобранную, то есть золотих полских трыста, у кото-рих то ліс и сіножать, а не я сама, Катерина Кузмовна Косинская, так теж и зять мой Леско Крош-ченко яко и с потомков моіх, так теж и с приятелей моіх яко близких и далеких не повинны у тот ліс, вишей выраженный, и сіножать утручатися под закладом заруки на уряд належной, на каждого такового турбатора золотих тысячу и у вязенью пол року седіти, що теж для потомних часов и віри певнійшой и до книг меских ратуша ніжинского приято и записанно было очевисто просили. На ко-торых жадане и прозбу за заложеньем памятного до книг нынешних есть приято и записанно, с ко-торых книг и сей въпис при печати меской раден (!), кой и подписали рук панов, нижей выражоних, стороні потребуемой выдан есть.

Діялося в ратуші ніжинском року и дня яко вышей.

На подлинной тако:

Александр Цурковский, войт ніжинский, рукою власною.

Филип Константинович Васютинский, міський ніжинский писарь рукою».

(ІР НБУВ. Ф. 61. № 750. Арк. 1–1 зв. Копія 19.01.1802 р.).

№ 4

1679, лютого 15 (5). – Ніжин. –

Випис із книг ніжинських магдебурзького права, який містить купчу.

«Копия.

Въпис с книг меских ратуша ніжинского права майдебурского.

Року тысяча шестсот семдесят девятого пятого дня февраля.

Перед нами, Александром Цурковским, войтом, Тарасом Аврамовичом, бургомистром сегороч-ним, райцами, лавниками, сего року на справах меских засідаючими, от его милости пана Якова Михайловича Жураховского, полковника Войска его пресвітлого царского величества Запорожско-го ніжинского, очевисто запис в справе нижей описанной, ку записанью до книг ратуша ніжинского поданный, абы принят и вписан был асептована (?), так яко в речи слушной принять и вписать ка-залисьмо, который от слова до слова так ся в собі маєт:

Я, Павел Михайлович, козак и обывател ніжинский, чинно відомо сим моім доброволним писа-нем, иж есмо посполу з женою моею Марьею Кириловною продали дом свой власний в місті Ніжи-ні, нікому ні в чом не пенний и не заведенный, стоячий об межу через улицу гребелную пана Анд-рія Кужича, бурмистра ніжинского, з другой стороны братерского двора цеху шевского у тилу зась Ивановой Косинской его милости пну Якову Михайловичу Жураховскому, полковникови Войска его царского пресвітлого величества Запорожского ніжинскому, за певную и готовую суму золотих полских тысячу, при котором то дворі солодовня, стоячая при греблі под валом старим, футор зо всіми принадлежностями як в собі тепер маєт ограничене од сусідов поміжних и пастовник з річкою об межу пана Костантия Мигалевского, теди так за оный дом яко и за футор и пастовник од пана полковника ніжинского цале гроши отобралем, а уже од того часу и добровольной нашей продажи так я сам, жона и потомки моі, особливе с кровных моіх, близких и далеких, до того дому и до футо-ра вступу жадного не повин[и]смо міти под зарукою на уряді войсковой, других зо (?) [...] тысячи, але овшем яко своїм власним домом и со[...]и футором волно вічними часи так самому пан[у] пол-ков[и]нкови, жоні и потомком его диспонуочи, продати, заменить и ку своему наилучшому пожитку оборочати [...] хто бы толко мів в той моей добровольной продажи [...] трудности и турбацию зада-вати от каждого турба[тора...] полковника заступовати, декляруем, которая т[...] волная наша купля и продажа стала при особах [...] велебному его милости г[осп]дну отцу [...] Савичу Пучковскому, про-топопі ніжинскому, пану Александру Цурковскому, войтови ніжинскому, отцу Василию Симеоно-вичу, священнику веркиевскому, діялося в дому моем дня четвертого м[ѣ]ся февраля року тысяча шестьсот семдесят девятого. У которого продажного листу подписи рук в тие слова при том же тор-гу зостаючий и я рукою свою подписую Павел Савич Пучковский, протопопа ніжинский и иченский, Василий Симеонович, священник вертиевский, рукою, Павел Михайлович, козак и обыватель ні-жинский, рукою власною, Александр Цурковский, войт міста его царского величества, рукою влас-ною. Которое письмо продажи як ся в собі маєт, од слова до слова до книг ратуша ніжинского есть приято и вписанно, с которых и сей въпис стороні потребуемой при печати меской радецкой (?) есть выдан.

Діялося в ратуши ніжинской року и дня яко вышей выраженно есть.
 На подлинном тако:
 За відомостю панов магистратових
 Филип Костантинов Васютинский, міський ніжинский писарь рукою».
 (ІР НБУВ. Ф. 61. № 750. Арк. 1. Копія 19.01.1802 р.).

№ 5

1684, травня 20 (10). – Чернігів. –

Універсал чернігівського архієпископа Лазаря Барановича.

«Копии копия.

Лазар Баранович, милостию Божию православный архієпископ чернігівський, новгородський и всего Сівера.

Всім вообще, а зособно каждому кому сие наше писание показано будет, міновите их милостям панам полковником, асаулом, сотником, атаманом зо всім Войск их царского пресвітлаго величества Запорожского рыцерством, также паном войтом, бурмистром, райцом зо всіми, до майстром и урядов належачими особами, и всім духовного и світцаго стану прележоним и посполитым людем Церкви святой восточной и нашего смирения в Духу Святом возлюбленным сыном, наше архієрейское препославши благословение, до відомости доносим, иж честный отец Христофор, пресвитер церкви святаго архистратига Михаила в Ніжині, з побожности своей и горливости к хвалі Божой, просил у ясневельможного его милости пана гетмана, якож и у нас належитого тут, в Малой России, пастиря, абы церковь мяненную было для греческой породы людей, которых немало в Ніжині промешкивает, збудовати. Но задолжавшись немало многим людем на тоє и не могучи тепер до совершенной оздобы и окрасы оную, для вельких своих недостатков, привести, он просил нас, пастиря, о просинком (?) лист до всіх милостей ваших, от которых бы могл датками милостыни пополнити недостаточество святой церкви вышеописанной и привести ее к должному украшению, а себе от всяких долгов, от которых много бідствует, избавити. На котораго горячую склонившись просьбу, всіх милостей ваших пастирско просим, абы высланные от него чоловіки два всюды при зуполной вірі были отреманные (?), и вы ласкове приимовали бы их в домь свои и милостынею святою, ведлуг каждого зможности, здарствовали. Тую милостыню Бог богат сый в милости, тут дочасными, а в небі вічними вознаградити милостем вашим не занекает добрами. Повторяючи о том нашу пастирскую до милостей ваших просьбу, вторицею благословение наше архієрейское милостем вашим препосылаем.

Писано при катедрі архієрейской нашей чернігівской 1684 року мая 10 дня.

В копии подписано:

Лазарь Баранович, архієпископ чернігівський и всего Сівера, рукою власною.

К сей копии в верности подписался протопоп ніжинский Стефан Вельховский».

(ІР НБУВ. Ф. 2. № 3480. Арк. 4. Копія XIX ст.).

№ 6

1694, травня 20 (10). – Київ. – Випис із міських книг, який містить постанову суду.

«Випис з книг міських права майдебурского ратуша киевского.

Року тисеча шестсот деветдсят четвертого мѣца мая десятого дня.

Их цѣрского прѣсвтлого вѣчства в ратушу киевском передо нами, Яном Демидовичом Быковичом, упривилеованим войтом, при бытности пѣна Ивана Софоновича, пѣна Гордія Минцевича, пѣна Тишка Давиденка, бурмистров киевских, и перед райцами и лавниками, зуполна на суд засѣлими, вносил скаргу свою пѣн Иван Дворецкий, судия полку Киевского, на должника своего Тимоха Кулака, жителя киевского, иж ему на запис виноват зостаєт долгу золотих двѣсти. А при том пѣн Тарас, бурмистр киевский, на того ж Тимоха Кулака положил при судѣ облик, иж и ему он заставши винен золотих сто и шестдѣсят, толко зистил, що в урадового декрету и з по шацунку дано ему коня за золотих пѣтдѣсят, а золотих сто и дѣсят до сего часу винен. Так теж и Данило Отрубий, маючи запис и з уряду данную ему заставу за долг ему винный золотих осмѣдѣсят през того ж Кулака, меновите пляц волний за брамою Воскресенскою лежачий, и комору в ринку, на пляцу міском в раду соленом стоячую, приповедался и он з своїм долгом. А яко его мѣст пѣн судия, так теж пѣн Тарас, бурмистр, и Данило Отрубий просили суду, абы ведлуг права посполитого и самое слушности всім им по части з его имѣния, люб малого, должно было заплачено. Его мѣст. теж пѣн судия домовлялся суду, абы що не достанет ему з добр должниковой суммѣ, то жебы ему самого должника из жоною его, которая и в записѣ написана, на вслугу отдано. Суд міський киевский первой его мѣсти пѣна судиѣ запис, который ему Тимофій дал и в нем жону описал з потомками на заплату порозумѣвши, а не видячи на нем жадних подписанных свѣдков, бо и не в Киевѣ, але в Острі писан, до того ж то (?) чуючи и самого должника на судѣ вношенную реч, же жона о том долгу не вѣдаєт, увольняет еѣ ведлуг права посполитого от того мужнего запису и от долгу. А же должник Тимофій не одному его мѣсти пѣну Тарасу, бурмистру, и Данилу Отрубію, а на то всего толко ест у его двор, на пляцу цѣркви Сѣтого Духа стоячий, пляц albo огород, за містом лежачий, и комора соленая в ринку, прето суд узнаєт, абы его мѣст. пѣн судия, маючи болший на дебитору долг, взял собѣ двор тот и пляц за золотих сто. Пѣн Тарас теж, абы взятим з уряду конем контентовался, а Данило абы взял комору в тридцати золотих. Що теж еще зостаєт винен Тимофій его мѣсти пѣну судиѣ золотих сто, пѣну Тарасу золотих сто и дѣсет, а Данилу золотих пѣтдѣсят. Теды суд первой его мѣсти пѣну судиѣ выдает Тимофія на вслугу на три роки, а як его мѣсти пѣну судиѣ отслужит, то потом повинен пѣну Тарасу, бурмистру, и Данилу Отрубію отслужити, по чому з уряду постановят. Которий декрет ку потомним літам про памет в

книги міские киевские ест уписан, а з книг и сей випис под печатю міскою киевскою видан. Писан в ратушу киевском.

На містцу писарском застаючий Иван Александрович Пыпа, подписуюся рукою власною. Кориговано з книгами».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 517 л. Арк. 288–289. Оригінал, завірений міською печаткою з гербом куші).

№ 7

1702, липня 17 (6). – Стародуб. –

Універсал стародубського полковника Михайла Миклашевського.

«Року Бжого тысяча семьсот второго мѣсяця іюля шестого дня.

Перед нами, Михайлом Миклашевским, полковником Войска его цѣрского пресвітлаго величества [Запорозкого] стародубовским, презентовал купчие свои и права Тимошко Максимов, осадчий слободы Деменки, в сотні Топалской ку Іпуті реці у найдуючоїся, на пожні собі дание, то ест на пожню, купленую от Ивана Афаненка, лежачую над рекою Іпутю на урочищи Печищи против устья речки Деменки над Кремном у пристани. Другую пожню, купленую от Ивана Пархоменка, козака тростянского, лежачую в Липках на урочищи над Шурую и над Бадаком, а при той пожні и поле пахатное от Ивана Новика тростянского нажитое, а лежачое над озером Шурую; а третью пожню от Охрима, сина Новикова, в заміну пущеную. Четвертую теж пожню от Тита Ивановича, козака будлянского, над рекою Іпутю по речку Глубочку на урочищи Висах набитию. На которой то пожні для твердійшой покрепости, яко и на поселене дворовое, над Кремном урочищем найдуючоєся, просил нашего полковничого потверження. Которого прозбу заховуючы в нашем в далший час респекті, яко тие пожні, вижей менение, з полем и поселением дворовим ему, Тимошку, владіти в потомный час ствержаем. Так міти хочем аби ніхто з товариства войскового, яко и тяглих людей, в держаню его, Тимошковым, тих пожен определених не важился чинити перешкоди и трудности сим при печаті даним варуем писанем.

Дан в Стародубові року и дня вижей писаних».

(ІР НБУВ. Ф. І. № 50796. Арк. 20. Оригінал (?)).

№ 8

1706, лютого 4. – с. Веледники Овруцького району. –

Уривок із листа військового регіментаря Марціна Калиновського до коронного польного гетьмана Адама Миколая Сенявського.

«[...] До в. м. добродія послав вже чотири тижні тому мого чоловіка з (...) * всіх справ (?), про котрого й досі нема нічого певного, мусили вбили, коли ж великий (...) * від козаків і нас звідусіль стиснули. Це писав до й. м. пана Мазепа, котрий листовно виявляє вську поміркованість і відступ аж по річку Тетерев, а наказу й указу своїм людям не дає. У цьому прошу мосці добродія про мою уважай турботу й величину війська. Коли люди Михайла (Michajła) після Палія скрізь (?) з тої сторони стиснули військо [...]

P.S. Прошу мосьть добродія, аби в. м. м. добродій добився універсалу від й. м. пана Мазепа, щоб його люди з того боку річки Тетерев з приходом (?) нашого війська відступили [...]. Ці [польські хоругви] зробили непотрібну акцію, бо двох козаків забили, кількох пограбували, кілька коней забрали [...]

(БЧ. ВР. № 5845 (16911). Арк. 43–43 зв. Оригінал).

№ 9

1711, листопада 8. – Передмістя Станіслава. – Уривок із листа військового регіментаря, потім кам'янецького каштеляна Марціна Калиновського до високопоставленої особи.

«[...] Шведський король певно ще в Бендерах. Такий фірман прийшов до бендерського паші: [султан] дозволяє йому не лише на цю зиму, але на сім років. Й. м. пан восвода повертався з Порти, котрого від Дунаю повернули знову до султана, а чому, ніхто не знає. Однак про це дам вичерпну відомість, щойно ці люди повернуться. Я досі сиджу в передмісті, не можу чути новин, бо до міста мене не пускають [...]

(БЧ. ВР. № 5845 (16911). Арк. 44–44 зв. Оригінал).

№ 10

1714, липня 13 (2). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого государя нашего его царского священнішого величества Войск Запорозких обоих сторон Дніпра гетман Иоан Скоропадский.

Всей старшині и черні Войска его царского величества Запорозжского, а особливе пану полковникові переяславському, старшині его полковой, тут же и пану сотникови барышевському, всему старшому и меньшому того полку товариству и каждому кому кольвек о том відати тепер и в потомные часы будет належало, сим нашим ознаймуем универсалом, иж по милости Божей и монаршей царского пресвітлаго величества міючи мы власть всякие в Малой России ко общему добру отягающие управляти діла и уставляти порядки, а не мешаючи во первых тоей гетманского звания нашего должности, еще (?) о состоянии святых церквей неусыпное иміти старанье, дабы в них при неуставающих за монаршее достоинство и за все Войско Запорозжское молениях хвала божественная ширилася, яко и иные обители зді, под рейментом нашим, найдуючиєся, от антецессоров наших, а некоторые и от нас наданьем маетностей и иных грунтов застали опатрени и подпоможени, так барзі взираючи на обитель Киево-Могилянскую братскую, всему отечеству нашему благопотреб-

ную, гді малороссийскіи сынове належитое в науках иміют наставление до изученья всяких добрых діл и благоправных поступков, свою исправляют должность и отуду на подпору Церкви православной и отчизны просвщѣнным разумом исходят. Того ради, особливе тое святое місце требует будущих мужей и благоразумных учителей для подпомощения и довольствованія (...)*, иле когда тепер помянутой обители маетности и прочие грунта, на том боку Дніпра застаючие, за границу в польскую одийшли державу, надаем сим нашим универсалом село, прозиваемое Ядловку (суч. с. Перемога Бровар. р-ну – Ю.М., І.Т.), в полку Переяславском в сотні Баришевской будучое, зо всіми до него угодиями и належностями в спокойное владіние, позволяючи всякие з онаго от тамошних посполитых людей повинности отбирати. За чим абы ниhto з старшины и черни войскових и посполитых людей, особливе пан полковник переяславский з старшиною своею и пан сотник баришевский, в свободном того села Ядловки заживанью обители святой братской жадной наименшой не важился чинити трудности, перепоны и препятія. Войт зась помянутой маетности з посполством повинен всякое до тоей Киевомогилянской обители, кромѣ козаков, отдавать послушенство. Міти хочем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові з канцелярии войсковой июля 2 дня року 1714.

В подлинном подписал:

Звыш менованный гетман рукою власною).

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 517 л. (Муз. 816). Арк. 64 зв.–65. Копія поч. XIX ст. Наприкінці документу намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати войсковой». Запис: «В подлинном свидѣтельствовали учитель философии иеромонах Кассиан, намістник иеромонах Иероним»)).

№ 11

1718, жовтня 7 (вересня 27). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого государя нашего его царского величества Войск Запорожских обоіх сторон Дніпра гетман Иоан Скоропадский.

Всей старшині и черні Войска его царского пресвітлаго величества Запорожского под реймен-том нашим обрѣтающіся, а особливе пану полковнику ніжинскому тепер наказному, впредь совершенному, п. п. старшині полковой, сотникам, атамані городской и сілской, и каждому, кому би кольвек о том ведати надлежало, сим універсалом нашим ознаймуем, иж мы, гетман, иміючи в незабвенной памяти покойного пана Лукьяна Жураковского, полковника ніжинского, знатіе от молодых літ роненые войсковіе праці и услуги при непоколібымо царскому пресвітлому величеству, нашему всемілостівійшому государю, барзій под час зміни Мазепиной додержаной вірности, в которой он, пан полковник, до кончѣны живота своего статечне пребываючи, оставил по собі синов своих совершенного возраста дошедших и по выдимому до войсковой службы згодних и способных быти. С того респекту обудовілу малжонку его, панюю Анну Апостоловну, полковниковну ніжинскую, и весь оной дом приймаем в особливую нашу рейментарскую оборону и протекцію и яко по прошенію еї поосталие по змершому пану полковнику собственныя их маетности в полку Ніжинском обрѣтающіся и монаршим царского пресвітлого величества грамотами утверждение, а именно Крупицполе з его приселками Вышнѣвкою и Сваричовкою называемимы, также Рожновку, Максимовку, Безугловку, Липовой Рог, Дівицю Володкову и Перевод с принадлежащими до всіх тых сел кгрунтами, лісами, полями пахатными, сіножатями и протчіими угодиями в зуполное владіние и св[ободное] заживанье помянутой паней Жураковской п[олковни]ковой ніжинской, сим нашим конфирмуем] універсалом, позволяючи оной от посполитых [людей], в тих селах мешкающих, всякое послушенств [во и по]винности отъбрати и от всіх кгрунтов [...] надлежащих як в своем маются положенію, по своей волі користи и пожитки взимати. Абы во всем том ніhto з старшины и черні войскових и посполитых рейменту нашего обывателей, особливе пан полковник ніженский, тепер наказный, в впредь совершенный, полковая старшина, и протчіе урядники, наименшой ей, удивляющей паней полковникой, не сміли чинити шкоди, перепоны и трудности повагою и силою сего ж універсалу нашего міти хочем и пилно приказуем. Войти же предречонных сіл Крупицполя з приселками, також Рожновки, Максимовки, Безугловки, Липового Рога, Дівиці Володковой и Перевода з всіми посполитыми людмы (опроч козаков) должни оной же паней Анні Апостоловнѣ Лукьяновой Жураковской, полковниковой ніжинской, по прежнему як и за небожчика пана малжонка ей всякое подданическое без противности отдавати послушенство и повинности рейментарско упоминаем.

Дан в Глухові з канцелярии войсковой сентеврыя 27-го року 1708-го.

На подлинном подписано:

Звыш менованный гетман рукою власною).

(ІР НБУВ. Ф. 61. № 750. Арк. 3–4 зв. Копія 19.01.1802 р. Наприкінці документу намальовне коло, всередині якого написано: «місто печати»).

№ 12

1720, листопада 12 (1). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Великого государя нашего царского священнішого величества Войск Запорожских обоіх сторон Дніпра гетман Иоан Скоропадский.

Пану полковникови Войска его царского пресвітлаго величества Запорожского киевскому з п. п. старшиною полковой, особливе пану сотникові киевскому з урядом тамошним и кому колвек о том відати належитимет, сим нашим ознаймуем универсалом, иж в Богу превелебный его милость отец Ніковский, вице-ректор монастыря училищного братского киевского, з братією презентовал нам розыск, п. п. высланными нашими в Києві справленныи, по которому доводится, что село Мотовиловка не на аксаковских як пан Часнок, полковник охочокомонный, доносил и потому упираю-

чися чрез нікоторый час, оноу владіл, але біскупіх есть осажена в грунтах. Якому селу Мотовиловці в том розиску так есть описана граница, почавши от (...) * Стугною вверх мимо Салтиновку Великую и малую и мимо гребли Варовую, роскопанную Біскупскую, тою ж річкою Стугною мимо Мотовиловку до вершины и так далій к Фастову з давних віков біскупские бывали добра. На що его превелебного (!) просил нашего универсалу. Мы прето, гетман, узнавши быти тот вышеимінованный розыск п. п. высланными нашими по указу нашему еще (?) справленный, правдивым, яко велісимо с канцелярии войсковой сей наш выдачи универсал. Так повагою онаго варуем и упоминаем, абы пан полковник киевский с старшиною полковою, пан сотник киевский с урядовыми своими, особливе пан Часнок, полковник охочокомонный и ниhto инший жадной им, отцем законникам монастыря братскаго киевскаго, и найменшой в спокойном владінии мененного села Мотовиловки и в отбиранию з оных всяких належных корыстей не важился чинити трудности и перепоны. Войт зась того села зо всіми посполитыми людьми (кромі козаков, якіе завше повинны при своих козацких вольностях и грунтах найдоватися) должны им, отцем законникам братским, всякое подданское отдавати послушенство и повинование, міти хочем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові ноемврия 1 року 1720.

На подлинном подписано:

Звыш менованный гетман рукою власною».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 517 л. (Муз. 816). Арк. 66–66 зв. Копія поч. XIX ст. Наприкінці документу намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати войсковой». Запис: «С подлинным свидѣтельствомъ учитель философии иеромонахъ Кассіан, намістникъ иеромонахъ Іеронимъ»).

№ 13

1721, травня 8 (квітня 27). – Глухів. – Універсал Івана Скоропадського.

«З писма ясновельможнаго рейменаря преписан, извѣствуя Малой Россіи началним подначалним людем монарший указ о уставленіи стійшаго правительствующаго дховнаго синода.

Его црскаго пресвѣтлаго величества Войска Запорожскаго обоіхъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іоанн Скоропадскій.

Ознаймуем сим универсалом ѿшим пѣну полковниковъ гадяцкому, старшинѣ городовоу и сілскоу и всяким дховним и мирским чиновником и подчиненным от старшаго до меншаго людем и каждому, кому колвек тепер відати надлежит и в потомние часы надлежати будет, иж принесена до нас предостойніиша црскаго пресвѣтлага величества грамота с приложением в ней его монаршим печатным указом о состоявшемся Божию помощію блгопоспѣшим его црскаго величества управленіем и прилжностію до чину Цркви Бжой разширения стаючоюся, дховнаго правительствующаго синода опредѣления и кожному всякаго чина дховных и мирских людей прислушной, даби нам тот премоцніиший его влчства указ вездѣ в полкахъ рейменту ѿшаго оголосити. Мы прето, любо надѣмся, же о том з катедрі метрополитанской киевской от консистору ѿшаго тамошняго по писму ѿшему, туда о публикаціи того указу ординованому, будет и в полку Гадяцком дховним чиновникам, там обрѣтающимся, предложено, однак чрез сей ѿш универсалъ рейментарско приказуем и пилно жадаем, аби пѣн полковникъ гадяцкій вездѣ в полку своем старшинѣ и чернѣ тамошней, також дховнаго чина людем помянутой его царскаго величества високий указ, котораго копія зде прилагается, во відіиніе и исполненіе всякому опубліковати и списки того в сотні порозсилавши, нісколко раз по церквахъ в городѣхъ и селахъ вчитати и там же при дверехъ црковныхъ поприбивати велѣл, повторе приказуем и упоминаем.

Дан в Глухове априля 27 1721 году.

Вишменованный гетманъ рукою власною».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 48. Тогочасна копія. В кінці документу запис: «Копія императорскаго величества [указу] к гетману, извѣствующая о уставленіи стійшаго синода»).

№ 14

1723, березня 20 (9). – Реєстр парафийн.

«[...]ая.

Реєстр порохиі Рождества Прчстия Бѣа хохловскій держави его мѣсти пѣна Феодора Емельяновича, атамана городского глуховскаго, выражающий дворы налично з мужеским и женским полом людей; для відіма всі ли повсегодно исповѣдаются. 1723 году марта 9 мноу, сщнником Сто-рождественским Іосифомъ Феодоровичемъ парохияльнымъ составленный.

Двор его мѣсти пѣна атамана городского глуховскаго. У дворѣ живетъ Петро дворникъ, жена его Параска, челядь Григорій, жена его Екатерина, Иванъ, Феодоръ, Ларка, Феодоръ, Іоанъ, Іяковъ.

Феодоръ Петренко, жена Елена, братъ Феодоръ, синовъ мѣетъ пять: Григорій, Лазаръ, Іоанъ, Самоїлъ, Феодоръ, сестра Феодора.

Якимъ, жена его Пелагія, сыны 1. Андрей 2. Іоанъ.

Ярема, войт, жена его Ефросинія, сыны его 1. Зіновій 2. Михаїл 3. Григорій 4. Демианъ, дочки ихъ 1. Парасковья 2. Феодора 3. Анна.

Григорій Юркин, жена его Домныкія, сыны ихъ 1. Григорій 2. Петро, дочка Марія.

Миронъ Минченко (?), жена его Ідарія, синъ Леонтій, дочка Тетіяна.

Захарія Лаврентіевъ, жена его Анна, синъ Афанасій, племянникъ Феодоръ, невістка Марія, племянница Агафія, унука, мѣетъ Максима, унуки Агрипина и Парасковія.

Іоанъ Стукало, жена его Марина, сыны его 1. Макарій 2. Іоанъ, невістка Мрія, дщери Матрона.

Мартинъ, стелмахъ, жена его Евдокія, синъ Василя, дщери Анна.

Василь конюхъ, жена его Ксенія, сынъ Кондратъ, дщери 1. Любовія 2. Тетіяна.

Василь Ступак, жена его Анастасия, сыни 1. Евдоким 2. Харитон, дщери 1. Татияна 2. Анна 3. Елена.

Игнатий Матвієнко, жена его Елена, сусід Іоан, кушнір, жена Идария, сынов мiet 1. Лаврентий 2. Іоан.

Іоан Яковлевич, жена его Идария, челядка Параскевия.

Василий, кантор, жена его Мария, сынов мiet 1. Григорий 2. Кодрат (!), дочки их 1. Анна 2. Ефросимия (!) 3. Мария 4. Агафия.

Сусід его Василий каменик, жена Параскевия, син Феодор, дщери 1. Мария 2. Улиана.

Двор Потапихи Кар(...)*Любовиї, сын Симон, зять Петро, другий Даниїл, дщери еї Ефросиния, Ефимия, внука имiet Василия, вну[ч]ки Ксения, Анна.

Дворня еї Петро 2. Давид 3. Афанасий 4. Савелий 5. Стефан 6. Стефан 7. Мина 8. Симеон 9. Нестор 10. Захарий. Женский пол: Акилина, Орина, Евгения, Орина, Евгения, Ксения, Ефросимия (!), Мария, Парасковья, Евдокия, Марфа, Елена.

Сусід еї Феодор, жена Мария, син Іоан, дочь Мария, Стеха, Никита, Агафия.

Василь Ловрянский, жена его Агафия, син Стефан, дщери 1. Іулиана 3 (!). Елена 4 (!). Екатери-на.

Дворня его: Іоан, Никифор, Григорий, Петро, Алексій, Иларіон, Михаїл, Наум, Мрия, Елена, Васса, Анна, Евфимия, Палагия, Евдокия.

Максим Лукьянович, жена его Пелагия, сынове его 1. Демиян 2. Максим 3. Кирило, дщер Ага-фия, брат Роман.

Дворня его: Алексій, Максим, Афанасий, Ерема, Лукьян, Василий, Филип, Іоан, Василий, Тро-хим. Женский пол: Анна, Анна, Настасия, Анна, Евдокия, Мелания, Агафия, Анна, Агафия, Евфи-мия, Настасия.

На Свесі (в Шостк. р-н, притока Івотки (басейн Дніпра) – Ю.М., І.Т.) футор бывшой велмож-ной пні гетмановой Скоропадской.

Дворня еї: Алексій, мирочник, Иван, Евтихий, Феодор, Лукьян, Никита, Исидор, Іоан, Антоний, син Потапий, Роман син, Іоан, Кондрат, син Тимофей, Роман. Женский пол: Агафия, Агафия, Ори-на, Мария, Марина, Гликерия, Анастасия, Марина, Анна, Зіновия, Акилина, Анна, Евдокия, Елена, Евгения, Мария, Настасия, Мария, Настасия, Ефимия.

Слободка пна Даниїла Константиевича.

Максим, войт, жена его Мария, племінник Мiron, жена Феодора, сини их Онисим, Яков, Алек-сій, Калинник, Яков, дочка Евдокия.

Іоан, жена Евдокия, сыни Феодор, Павел, дщер Анастасия.

Петро, пастух, жена его Ефимия, син Калинник. Іоан, сусід, жена его Татияна, сини Алексій, Павел, дщерь Анастасия. Другий Григорий, жена Матрония, син Василий, син Фома.

Офанашиха, удова, Ксения, сынов мiet 1. Іоан 2. Мойсей 3. Симеон, внуки еї Васса, Татияна, племінник еї Тихоний, син Василий, дочер Тетияна, племінник Авксентий, жена его Мрия.

Евтух Чибор, удовлетвует, син Алексій, зят Архип, зят Василий, жена [...].

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 597. Арк. 49–50 зв. Оригінал (?)).

№ 15

1723, травня 10 (квітня 29). – Київ (?). – Купча.

«Я, нижей подписаний, чиню відомост сим моим добровольним писанием всякому, кому о том відати надлежит, иж иміючий свой власний дворик, никому ни в чом не заведений, на грунті монастирском Хлора и Лавра продадем пну Іоану Лаврентиевичу и жені его и дітям его во вічність за суму доброй монети зол[отих] пятацот. Которие гроши я отобравши и своїми руками (!) висчи-тавше, квітую его, пна Ивана Лаврен[тиевича] и жену его и дітей его и не должен буду я, ни жена моя, ни кривніі мої, так далекий, яко и ближний, до того двора жадной иміти пр[етен]сіи. Волно бу-дет пну Івну (!) тим двором яко своїм власним владіти, кому хотя дати, даровати, продати, замінити и прочая. Что для лучшего потверждения рук подписую.

Діялося року 1723 априля 29 дня.

Яко неуміючий писания крест подписую рукою власною своею Сидор Иванович +.

Анна Юхимовна Исидор[ова].»

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 597. Арк. 48. Оригінал (?). Запис на окремому аркуші: «Сию купчую на двор отдаю его млісти отцу игумену михайловскому, дяді моему, понеже власными денгами его куплений сей двор»).

№ 16

1727, жовтня 25 (14). – Глухів. – Універсал гетьмана Данила Апостола.

«Его императорского всепресвітліяшаго величества Войска Запорожского обоіх сторон Дніпра гетман Даниїл Апостол.

Пану полковникові ніжинскому, п. п. старшині полковой, сотникам, також войтові з майстром тамошним и каждому кому бы колѣвек о том відати надлежало, сим універсалом нашим ознаяем: понеже антецессор наш бывший гетман пан Скоропадский, респектуючи на знатные и вірные к мае-стату монаршему покойного Лукьяна Жураковского, полковника ніжинского, от молодых літ роне-ние войсковые заслуги, позосталим его жені и сынам ствердыл універсалом своїм собственное их владіние маетности, в полку Ніжинском обрѣтаючися, а именно Крупичполе з его приселками Выш-ниовкою и Сваричовкою называемыми, также Рожновку, Максимовку, Безугловку, Липовой Рог, Дівидцу Володкову и Перевод с принадлежащими до всіх тых сел грунтами, лісами, полями пахат-ними, сіножатми и протчіими угодіями в зуполное владіние и свободное заживанье. Того ради и

ми, гетман, стосуючись до того ж од антецессора нашего данного універсалу и репектуючи не толко на бывшего полковника ніжинского Лукяна Жураковского служби, но и на прежние старого Якова Жураковского, еще прежде того на уряді полковничества ніжинского заслуги вірные ронение при зоставшомся оного полковника ніжинского Лукяна Жураковского, который також по званию своем не лениво отъправует службы войсковые, ибо и нынѣ в поході Гилянском в услугах его императорскаго величества обрѣтается, заховуем означенные маестности в полку Ніжинском найдуючися, а именно Крупичполе з приселками Вышниеовко и Сваричовко называемыми, також Рожновку, Максимовку, Безугловку, Липовой Рог, Дівичю Володкову и Перевод с принадлежащими до всіх тых сел кгрунтами, лісами, полями пахатними, сіножатми и протчіми угодіями в зуполное владѣние и свободное заживанье, позволяючи ему, пану Жураковскому, от посполитых людей, в тых селах мешкаючих, всякое послушенство и повинности отбырати. Зачим, абы відаючи о той волѣ нашої пан полковник ніжинский п. п. полковая старшина, сотники и протчие урядники, войсковые и ратушные, найменшой ему, пану Якову Жураковскому, во владѣнии тых маестностей не міли чинити шкоди, перепони и трудности сим універсалом нашим упоминаем. Войти же пререченных сел Крупичполя з приселками, також Рожновки, Максимовки, Безугловки, Липового Рога, Дівичі Володковой и Перевода со всіми посполитыми людмы (опроч козаков, которые при своїх волностях міют зоставати) должны оному пану Якову Жураковскому як своему владѣлцу всякое подданическое послушенство и повинности отъдавати рейментарско пр[иказуем].

Дан в Глухові октоврья 14-го дня року 1727.

На подлинном подписано:

Звыш менованный гетман рукою власною».

(ІР НБУВ. Ф. 61. № 750. Арк. 1–1 зв. Копія 19.01.1802 р. Наприкінці документу намальовне коло, всередині якого написано: «місто печати»).

№ 17

1730 р. – Список ченців Андрониківського монастиря, які присягали цариці Анні Іоанівні.

«Норма.

Яковим образом по виконанню присяги чиновн (!) на присягах подписатися надлежит и сколько присяг при сем иная и овие персоны сообщено.

Его превелебности отцу игумену Андрониковскому 1

Наміснику его 1

Шафару 1

Иеромонахом 1

Економу 1

Дияконам 1

Екклезиарху 1

Монахом 1

Для скорости ж единичинцам подписоватца трем и четирем и подписом мітит тако. Вышписанная присяга исполнена 1730 года мѣца № числа № и о репорті и о присилкі в самой скорости чинить так, як в копії з указу ея императорского влѣства ясно предложено.

Монах Герман».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 575. Арк. 1. Оригінал).

№ 18

1732, липня. – Батурин. – Наказ батуринського і конотопського протопопа

Івана Стефановича Джунковського до священників своєї протопопії.

«[...]Коликое церквей в про[топопії] (...) * церквах, колико щенников. В протопопії ншой церквей 30 з інформація (!) подлуг пунктов вир[ажено?...] , город Батурин описной ея императорского [влѣства]. Обрѣтается церквей 4 и щенников 4 да оно[й?...] под командою гсѣдна правителя батуринского [...]. Напримір в приходе соборной церкви Покрова Бѣи прот[опопской?] дворов е столько то козачих, е столько то посполитих, а [...] столько то нумерам виразит. Також де и город Коното[п] под державою ея императорского величества содержится. Обрѣтается церквей пят, при тіх церквах щенников ш[есть]. Напримір в таком точь в таком имяно приходе столько дворов козачих да столько то посполит[их] е столько то и оние двори лічбою полскою или рус[кою] со всяким обстоятельством. В примір [...] описное ея императорского влѣства содержит [...] гсѣдна правителя батуринского, в оном селі ц[ерквей] дві, а в приходах столько то да столько дворов коза[чих] е столько то, прописав подлено лічбою. Тож в [...] дер[ж]авца етому селу гсѣдн Андрей Лизо[губ....] в оном селі церкв 1, а в приходе том ст[...] посполитих обоіх е столько то ліч[...] селаша вашему щенству пропи[...]вца и [...]иеню оние содер[жатся?...] дворов [...] янно коз[з]ких...]ем, ибо аще непоряд[...]ое, что [...]люб теж щот неправедний или [...] будет то послі дабисте не приняли [...] тое наше обявится и відомости архи[рейское неблагосло?]венія за неисправку и остановку какову [...]ие (?) з вас всяк щенник в своїх приходах [...] оних при репортах своих прислати к нам, [протопоп]і, в Батурин відение и відомости чрез помянутых же дяков своих без всякого умедления честностям вашим под непоблажним штрафом приказуется. Да при сем же лісті моем протопопском и копия з ордеру архипастирского для лучшего виrozumения до честностей ваших посылается.

Дан з Батурина 1732-го июля.

Иоанн Стефанович Джунковский, протопоп батуринский и конотопский.

Сие видение всяк щенник по тракту должен (?) еден до другого отсилат в самой скорости [бе]з за[дер]жания, только прочетши и виразумівши оное, совершенно исправлятися иміет, а до какой

(?)(...) * тое відініе послі дойдет, тот ꙗщенник [...] своїм совокупно к нам, протопопі, прислат [...] [непре]мінно облігується, со ордером архиерейскі приказую.

И[оанн] С[тефанович] Д[жунковский], прот[опоп][...].».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 2–2 зв. Тогочасна дуже ушкоджена копія).

№ 19

1733, серпня 7 (липня 28). – Нові Млини (?). – Лист протопопу Петра Любарського до священників батуринської і конотопської протопопії.

«Всечестний пресвитери протопопії батуринской и конотопской, нам в Дху Стом отци и братия.

Поневаж июля 24 сего 1733 году получили ми указ[...] препошнійший ясне в Бгу преосвященнійшого архипастира ншого, великаго господина кир Рафа[їла] Заборовского, к нашим чєстностям писаній даби чєстност ваша во вьсем нас яко командиров своїх слушалис. Того для оногo указа копию зди сообщивши, во обявляения чєстностям вашим посилаем, дабы по сили оной во вьсяких духовных вещей благо чиненно и спр[ав]лялис, нас відали. Чтo предложивши, зостаем чєстностям вашим обоіх благ нбесних и земних всеусердній богомолці

Иерей Петър Любарский, пресвитер сто-пречиский новомлинский, правител протопопії батуринской и конотопской,

Иерей Петр Василиевич, презвѣтер сто-Троецький батуриньский.

1733 году июля 28 дня».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 12. Оригінал (?)).

№ 20

1733, серпня 5 (липня 25). – Указ київського митрополита Рафаїла Заборовського.

«Рафаїл Заборовский.

Божиею милостию православный архиепископ киевский, галицкий и Малия Росії.

Вам, всечестным отцам протопопам козелецькому Лазару, ніжинскому Стефану, борзьєньскому Феодору, и правителям протопопи батуринской Петру новомлинскому и Петру батуринскому, презвѣтерам, протопопам королевцькому Феодору, глуховскому Алексію, и всечестным отцам игуменам козелецькому Феофану, макьсаковському Гедеону, батуринскому Варсануфию, глуховскому Йоїло и всім строїтелям, игуменіям, в той стороні обритающимся, Божия благословения и наше архиерейское препославши, предлагаем:

Превелебнійший отец архимандрит ніжинский Сава представлялся нашой мирности доношением своим, что сего 1733 года з монастыра его преподобия нікотория монахи тайно, невідомо каких ради причин, безвьістно ушли, имянно: иеродиакон Арьтемон, літ двадцати осми, возрастом середний, плечистий, лица вурмяного (!) продолговатого, власов рудих недолгих, на плечи висячих, простих, бради недолгой рудой же и остроносий недолгий, мови скорой тихой. Монах руски літ тридцати, возраста середнаго, тоньклявого, румянно, бради красноватой разьділчастой, носа середняго, усов долгих, власов рудих рідьких, плішив, коротьких бров рудих тонких, очей сірих, мови нескорой. Монах Далмат літ двадцяти, еднаго возраста малого, здравия маломощнаго, ліца не білаго, приятнаго, от білзньєнних знаков повьрежєдєньнаго, власов русявих малих простих, без бради, кирпотносий, мови жестокой. Мних Мант літ двадцяти, возраста середняго тонклявого, лица черьнаго, власов черних же, недолгих, бради только начатой засівати, чорьна, носа долгаго похляго, бров чорьних, очей карих, мови скорой, тонкой. Того ради дая вам, всечестным отцам игуменам, и всечестным отцам протопопам и вьсім строїтелям и дивичих монастырей игуменіям по получении сего нашего архиерейского указу смотріть накритько помянутых безьділников утекацов монахов вєзди у монастырах, у протопопіях, по городах, по школах, в гошпѣтальных по озьначєнних призьнаках и по имяни вишше изьображенному. И как сиськани будут, то забивши в кайдани, с конвоем к его преподобию отцу архимандриті ніжинскому без всякаго продолжения и отлагатєлства времени на их же обещание отсылат и о той отсылки оних утекалцов буде сишутся в монастыр ніжинский нас, пастира, неотложьно репортоват накрѣпко вам и повьторе архиерейско декляруем.

Дан з катедрі ншой Києво-Софійской 1733 года июля 25 дня.

Предлагаем и сие, а оние монахи монастыра ніжинского, если где поймани будут, то оних отсылат и монастыр ніжинский на кошті монастырском ніжинском. О том указ наш архиерейский отпушєн до превелебного отца архимандрити ніжєнского Сави, дабы тіх, кто припровадит оних утекацьков, з кошту монастыра ніжинского било учиненно награждение.

Више именованный Рафаїл, архиепископ».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 10–11. Тогочасна копія).

№ 21

1733, серпня 8 (липня 28). – Конотоп. – Лист-розпорядження правителів батуринської і конотопської протопопії о. Петра Любарського та Петра Василевича до священників цієї ж протопопії.

«Всечестний пресвитери протопопи батуринской и конотопской, нам в Дху Стом отци и братия.

Поневаж июля 24 сего 1733 году получили ми указ препошнійший ясне в Богу преосвященнійшого архипастира ншого, великаго господина кир Рафа[їла] Заборовского, к нашим чєстностям писаній (!), даби чєстност ваша во вьсем нас яко командиров своих слушалис. Того для оногo указу копию зди сообщив во обявляения чєстностям вашим посилаем, дабы по сили оной во вьсяких духовных вещей благочиненно исправлялис нас відали, что предложивши, зостаем.

Чєстностям вашим обоіх благ нбєсних и земних всеусердній богомолці:

Иерей Петър Любарский, пресвитер Сто-Пречиский новомлинский, правител протопопіи бату-ринский и конотопської.

Иерей Петр Василиевич, презвѣтер Сто-Троецький батуриный.

1733 году июля 28 дня.Конотоп».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 12. Тогочасна копія).

№ 22

1733, серпня 15 (4). –Батурин. –

**Розпорядження правителів батуриньської і конотопської протопопії
о. Петра Любарського та Петра «Василиева» о. Григорію Мигалевському.**

«Вам, всесечному отцу Григорию Григорию (!), правящему наместничества конотопскому, со вѣсею еже о Христѣ братіею объявляем: Сего 1733 года августу 2 дня получен указ архієпастир-ский в духовном правленіи протопопіи батуриньской и конотопської. При котором указѣ книжиц чо-тири называемые (?) извѣстие ришительное о бидственных и недоуменных случаях, как иерею и дя-кону в том исправлятися. Которые гласят (?) дабы всякому священнику и дьякону для бидственных и недоуменных случаев книжи[ц]ю сию имѣти и для того как у протчїи протопопіи епархїи преосвя-щеннїйшаго архієпастира нашего кир Рафаїла Заборовского Киевской, так и в протопопию бату-ринскую для всякаго священника и дьякона присланно числом 40. За которїи всяк священник пови-нен дать по двѣ гривнѣ и тѣм книжиц пороздававши и денги отобравши, должно як найскорїе з ре-портом в катедру Свѣто-Софїйскую послати, убо за получением сего нашего писания по указу архієрейскому, которого копия точная для видения посылается, приказуется пречестности вѣшей, да-би всѣм священникам и дьяконам, в намі[с]нистви конопотском обрѣтающимся, приказали заедно в город Конотоп для отобрания оных книжиц з денгами по двѣ гривнѣ зобратис на число придучое 13 сего мѣсяца непремѣнно. Бо и ми [для]отдачи оных книжиц с книжицами в Конотоп прибудем к тому числу, которому священнику или дьякону прико (?) священїи за то разнїйша архієпастира нашего, преосвященнїйшаго кир Рафаїла Заборовского, данна сия книжица и тот би священник оною кни-жицу для видения з собою в Конотоп привозили, поневаж тому уже не данна будет таковая книжи-ца. И всесечности вашей отцу Григорию Мигалевскому обо вѣсем вѣдат и учинит непремѣнно пред-лагается. Здравствуй о(...)*».

1733 года августу 4. Батурин.

Правителі протопопіи батуриньской и конотопської иереи Петр Лубарский новомлинской, иерей Петр Василиев стотроецький батуриный.

Реєстр розположення печатних книжиц, именуемых извѣстие ришительное посколко где посила-ется в протопопіи:

В козелецькую протопопию четиридесят	40.
У нїжинскую вѣсїмдесят пят	85.
В борзенскую четиридесят	40.
В конотопскую четиридесят	40.
В кролевецькую тридесят една	31.
В глуховскую шестьдесят чѣтири	64.
Итого	300.

Иеродиякон Константин Палїтанський, регистратор д[уховной] к[онсистории].

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 20 зв.–21. Тогочасна копія).

№ 23

1735, березня 11 (лютого 28). – Указ київського митрополита Рафаїла Заборовського.

«Рафаїл Заборовский, Бжіею мїлстїю православный архієпскоп киевский, галицкий и Малия Росїи.

Вам, всесечным протопопам козелецькому Лазару, нїжинскому Стефану, борзенскому Феодору, батуриньскому Майсею, кролевецькой протопопіи правителем Василью Квілецькому да Кирилу Бы-лецкому, глуховскому Алексїю и всѣм презвитерам, в той сторонї обрѣтающимся, Бжіе благослове-ние и нїше архієрейское препославше, предлагаем:

Прошедшаго генваря 26 дня всесечный протопоп ичанский Иоан Тимковский прислал к нам, пастиреве, при доношенїи своем слїдствые дховными и мирскими персонамы о ділі заподнем (!) Ивана Яременка, атамана гайворонскаго, с презвїтером же гайворонским протопопіи ичанской Иоа-ном Феодоровим имівшомся, чиненное. В котором показано, что он, презвїтер гайворонский Иоан Федоров, прошедшаго ноебря 11 дня будучи в шинковом дому Матвія Салогуба, знатного товариша Прилуцького полку, с показанным атаманом гайворонским Иваном Яременком поссорился и пошел с корчмы, а атаман де его нагнавши, ударил пальцею два разы, а сам в шинку зачинился. За что де то поп разнївавшися, выбил колом в том же дому шинковом двѣ окнѣ, а потом де другаго времени объявленной поп с тѣм же атаманом в шинку поссорившися, вдарил его палицею сторч еден раз, а три разы по плечах. Под який де случай он, атаман, в скором времени и умре и хочай в слїдствїи тоє и не явилос, что от рук поповских де атаман умер, однак мы, пастыр, по размотенїю такового діла упомянутого попа гайворонского Иоанна Федорова за побой атаману нанесенный и за корчемные соблазны и поруганія священному чину учинение велїли лишыг священства. Которого и лишения по правилом стых апостол двадесят седмому, которое гласит тако: «Быяй вірна и невїрна да извер-жется и том лишений то священства, даби и протчїи имїя таких и подобных сим, прoderзостей чи-нут не дерзаль». Послат указы наши во всю епархию для извѣстїя, о сем сие и посылается и вам, священникам, вѣдаты и смотрїть накрїпко дабы в вѣдомствах ваших такие необычные и правилом стих оц протывные образци отнюдь не происходили, архієрейско приказуем.

З катедры нашої Києво-Софійської 1735 года февраля 28 дня.
Вишше именованный Рафаїл, архієпископ».
(ІР НБУВ. Ф. 301. № 606 л. Арк. 62–62 зв. Тогочасна копія).

№ 24

1735, жовтня 4 (вересня 23). – Чернігів. –
Лист чернігівського архієпископа Іларіона Роголевського
до київського митрополита Рафаїла Заборовського.

«Ясне в Богу преосвященний архієпископ київський і галицький, мні в Дху Стом отче, брате, послужителю и блгодітелю.

Епархії йшей Черниговской Николского макошинского мїстра игумен иеромонах Димитрия Билінский з протчіми дховними и мирскими персонами з Малороссії по указу ея императорского величества самодержицы всероссийския для переводу и своду правних книг опредїлений, живучі їні в Москві, нарочним писанием своїм, сего сентябрю 15 дня поданным мні, доносит, что в разних де правах о наданно грунтов и земель на мїстры и о куплі дховному чину свободу, артикулами прописанную, Рїшительными пунктами уничтожаются. Обрїтающіеся с ним, игуменом, мирские персони в своді прав оних являються спорливи и весма того в свободу положит и написат не хочуть. А яко оттуду за временем не воспослїдовала бы мїстрам и церквам крайнего ради лишения потребностей какова нужда, понеже без согласія дховного чину покойний гетман Даниїл Апостол, свою толко єдину производячи козачую пользу, тоє предбывшее в Малой Россїи обыкновеніе о наданно на мїстри дховному чину в ялмужную грунтов и земель и о куплі всяких угодий указом блаженна и вїчнодостойна памяти государя императора Петра Второго упростил отрїшати так, абы права оные, на яких Малороссія з превисочайшой монаршой мїсти публикованными указами жалована, по-прежнему во всяких, до нея надлежащих утверждается ділах, в своей могли бы быт цілости. Да благоволит преосвєщенство вїше, сношение приняв с преосвєщенным епископом переяславским и з его високопреподобіем отцем архимандритом печерским, здравий учинити совїт и каково между ими по доношенію упомянутого игумена при переводі книг правных в Москїні (Москві (?)) – Ю.М., І.Т.) с обрїтаючимися персонами имїється противорїчіе и спор о наданно на мїстры и цркви чину дховному грунтов и земель, так же и о свободной куплі всяких угодий, по Рїшительным пунктам же хотят оставити овіе артикулы и не прийом в перевод и свод книжной уничтожити силу прав малороссийских, пресїкая им такого несогласіе. Понеже оным з прав малороссийских пунктов, которые прежде за всїх блаженной и вїчнодостойна памяти государей и их императорских величеств прародителних антєцєсоров ея императорского величества всемілостивїйший государинї до Рїшительных пунктов в ненарушной была силі своей, при переводі книг правных оставлят не повелено. Да что из Рїшительных пунктов грамотою его висококрїякому сїятелству гсїдину генералу-лейтенанту, сенатору и кавалеру конвой гвардіи подполковнику и ея императорского величества генералу-адютанту князю Алексію Ивановичу Шаховскому прошлого 734 года направление, Малою Россією данною, тот пункт, что дховному чину козачих грунтов не покупать и никаким видом к владенію своему не привлащат для того, чтоб служба козачая не умялялас, уничтожен, потому что в той же грамоті между протчим дано на волі хто похочет с козаков и посполитих спродаватся за кого-нибудь з мирских господ и жит за тіми, чрез що умаленіе службы козачой ділается немалое. Написат и послат просительное, куда надлежит, от всего обще дховенства доношение: была бы по-прежнему воля бголюбцем в дачи коїх либо угодий на мїстры и в куплі свобода по правам малороссийским дховному чину. До которого иле благаго совїта и я слагаючися, что по сему з разсмотрєнія вїшего просвєщенства купно с преосвєщенным епископом переяславским, а и с его преподобіем отцем архимандритом печерским, учинится, тому согласовати и на доношенїи подписатся не отректи, декларую и притом бгоугодным стителства вїшего во всегда мя рекомєндую молитвам, при всегдашних моїх ко Бгу о здравїи вїшего преосвєщенства молитвах имїюсь.

Ясне в Бгу преосвєщенства вїшего мні в Дху Стом возлюбленного отца, брата, всїх блг желателний бгомолєц Іларіон, архієпископ черниговский.

Сентября 23 1735 года. Чернигов».

(ІР НБУВ. Ф. 2. № 3480. Арк. 29–30. Оригінал. Запис на окремому аркуші: «Сентября 28-го (!) 1735 года писание от архієписпа черниговского Иларіона о неслуханїи обрїтающагося в переводі и своді книг правных игумена макошинского мїстра Димитрия свїцкими персонами и о протчем»).

№ 25

1734, жовтня 17 (6). – Ніжин. –
«Доношение» нїжинського протопопа Стефана Волховського
в консисторію Київської митрополії.

«Освященному дховному консистору архієпископї Київской доношение.

Сего 1734 октября 1 дня получил я, нижайший, указ ясне в Бгу преосвєщеннїйшаго кир Рафаїла Заборовского, архієписпа київского, галицкого и Малия Россїи, з вїшего освєщенного дховного консистору отпущенный, в котором приказується письмо стїйшаго патріярха константинопольского Серафїона, данное Константину Шаттію с товарищи, с показаніем клятвы на Петра Ивановича, жителя нїжинского, подлєнное от него отобравши, прислать в дховную консисторию для содержания в охрєненїи до дальшого о том разсмотрєнія, а оного мні бы в цркви грєческой не велїть публиковать. И я указ архієпастира и вїшего освєщенного дховного консистору исполняя, самое подлєнное патріяршее письмо о Шаттію отобравши, отсилаю, а доношу, что оноє доселі в цркви грєческой не публиковано еще и при сем блгословенію вїшего освєщенного консистору полєцившїсь, остаюс.

Всенижайший раб недостойный бгомалец Стефан Волховский, протопоп ніжинский.
Ніжин 1734 октоврия 6».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 517 (Муз. 816). Арк. 22. Копія XIX ст. Записи: «1734 года октября 16»;
«Діло купцов макидонских Константина Шатия с товарищи о выдачи клятвенного писания от
патриархи константинопольского Серафима на Петра Ивановича, жителя ніжинского, о за-
брапіним (!) Петром денег и о прочем»).

№ 26

1735, грудня 9 (листопада 28). – Москва. –

Лист ректора Києво-Могилянської академії Амвросія Дубневича
до кийського митрополита Рафаїла Заборовського.

«Ясне в Бгѹ преосвщеннійший владико.

Отпущенное сего ноября от 12 д. писание прощеньства вашего мы, нижайшие, 14 получили. В котором писаніи показано, что как нам в ділі переводном и сводном на ползу всего духовенства поступать, в том прощеньства вшего старательство иміється, то якое именно и в чом тое старательство есть, просим покорнійше о том себѣ извѣстія для информации. Понеже обрѣтаючися у переводу и своду мирские персоны при том крѣпко стоят, чтоб о надачи добровольной на мнастири и церкви грунтов артыкулы в сводѣ не были положены. О покупки же во всѣх правных книгах, з которых свод ділається, артыкулов ни воспящающих, ни позволяющих не иміється. Якая покупка грунтов дховенству свободна может быть потому, что дховный чин во всѣх тѣх правах с шляхтою в равенствѣ полагается. Да и малая покупка здавна допрошения покойного гетмана и кавалера Апостола, дховенству и священству воспящаема не была. Сие прощеньству вшему донесши, архипастырской вашего прощеньства милости и блгословения архиерейскому покорне себе поліцаем и зостаем

Ясне в Бгѹ преосвщенства вашего нижайшие слугы

Мнѣст ра Бгоявленского киевобратского училищного архимандрит и ректор Амвросий.

Протопоп роменский Василий Савицкий.

Москва д. ноября 28 1735 года».

(ІР НБУВ. Ф. 2. № 3480. Арк. 31–32. Оригінал. Запис: «Получено декабря 22 дня»).

№ 27

1738 р., не пізніше січня 24 (13). – Чернігів. –

Указ архієпископа чернігівського Іларіона Рогалевського.

«Бжею милостию православный архієпскп черниговский и новгородка-сіверского Иларион Рогалевский.

Епархії нашей Черниговской Трещкого Андрониковского мнѣстра игумену его превелебности отцу Герману Загоровскому объявляем:

Каков ея императорского величества самодержици всероссийской из стійшаго правительствующаго синода состоявшийся декабра 15 прошлого 1737 году, о присилкѣ в стійший правительствующий синод в силу требованія кабынета ея императорского величества ко учинению генеральной о всѣх всего государства монастырях и в котором сколько нѣни находится налицо числом монахов, различа чиновних с радowymi, відомости. Справедливый же перечневий от всѣх епархий, в том числі и от нѣшей Черниговской, сколько в котором монастырѣ находится всѣх монашествующих, различа чиновних с радowymi, то ест архимандритов, игуменов, строителей, иеромонахов, иеродиаконов с простыми особ, подобно сему как о монахинях, так и о служителях, каковие гдѣ обрѣтаются, по чинам или службам, табелей в самой крайней скорости; а имянно с получения указа отправлены бы были таковые табели от нас в стійший правительствующий синод чрез десят дней, да и впредь о присилке ж таковых же перечневих табелей для извѣстія, сколько гдѣ монахов, когда и каких чинов поимянном и по каким указам и опредѣлениям прибудет и каким случаем убудет; в стійший же правительствующий синод по третям года в домѣ нѣшем архиерейском в Черниговѣ сего генвара 13 настоящаго 1738 года получен нами указ, с оного як в прочіе епархії нашей Черниговской монастыри ко всѣм настоятелям при таковых же ордерѣх наших розослали мы справочные копій, так при сем и до превелебности вшей, таковую ж справочную посылаючи копию, предлагаем скоро за получением сего, а именно того ж дня хоти превелебность ваша в силу того ея императорского величества указа копию, при сем сообщенного, составить имянную (которой при сем непременно требуется для яснѣйшаго відома какова прислана быти имѣет от вас перечневой и для составленія от нас имянных и перечневих иміющих от всѣх монастырей прислатис відомостей к отсылки в стійший синод правдивой валовой перечневой табели, якой без присилки от всѣх відомостей имянных весьма би праведно составит и ясно о показанных чинах в указѣ канцеляріи нашей відат будет не можно (и перечневую о всѣх наличных Андрониковского монастыра монашествующих, не выключая и себе и о служителях свѣтских (буде иміются), не оставяя не единого, хотяи гдѣ которой и в отлучки был наподобіе табели відомости объявля в тѣх каждого званіе особ, то ест себе особливо, а потом числом иеромонахов, иеродиаконов и монахов, и служителей свѣтских, особливо ж и означа колико из тѣх иеромонахов, иеродиаконов и монахов и свѣтских служителей в каком имянно монастырском, яко то в намістничом, эконономском и в другом каком послушаніи находится. И по составленіи таковых відомостей прислат оне в домовую нашу архиерейскую канцелярію для сочинения ис тѣх генеральной о всѣх епархії нашей Черниговской монастырей монашествующих и служителей к отсылки тоей в стійший правительствующий синод табели всеконечно под лишением настоятельства под взятѣм не опустим з вашей превелебности за просрочку пятидесяти рублев штрафа в три дни нарочными, дабы за нескорою от вшей превелебности тѣх присилок за нескорою ж указной табели в стійший правительствующий синод от нас отсылку самим нам не остатся в указном штрафѣ. Да и впредь такова ж имянная и перечневий табели

или відомости по силі оно́го ж ея імператорского величества указа с прописанием в тіх прибулих и отбулих монахов (ясно против того указа виражая) прислат не дожидаясь впрѣд о том присилки нарочных наших предложений по третям года, а имянно к 15 числу априля, августа и декабрия мѣсцов в канцелярию нашу для отсылки по тім в стійший правительствующий синод под взятѣм за просрочку ж неопустно ж вишеписанного штрафа. Чѣмб тіх же мѣсцов з такихих відомостей всегда могли сочинитис и дійствително в стійший правительствующий синод з канцелярії нашей отправитис неотмінно превелебности вашей имієте, чѣго ради в тот кріпчайшой ради предосторожности и незабытной памяти и росписку за своєю рукою, что присилать вишеозначенных мѣсцев непременно будете (к 15 числу) и должны есте, не дожидаясь наших подтвердителных о том предложений, обовязавши себе (ежели б потому впрѣд исполненія зачим не учинив превелебность ваша и с присилкою показаних відомостей замедліл) вишпоказанного да и каков бы был на нас за просрочку, аще бы та иміла за не-присилкою от вас такихих відомостей воспослѣдоват платежем штрафа при первом о получении сего нашего предложения репортѣ и при посилке о монахах и служителях, буди каковы служители имітис-мусь, имянной и перечневой відомости прислать имієте ж паки архиерейски пилно предлагаем

Звышменованный арх[іепископ].

Адреса: «Указ ея імператорского величества самодержици всероссийской при універсалі архиерейском Троецкого Андрониковского мѣстра игумену его превелебности иеромонаху Герману Загоровскому, пилно, пилно».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 575. Арк. 216. Тогочасна копія. Записи на звороті: «Получен генваря 18 в вечеру 1738 года чрез Дмитра Ковтуненка, послушника двора городиского мѣстра Андронического», «Отрепорован со всім исполнением генваря 19 д. 1738 года чрез (?)»).

№ 28

1738, січня 25 (14). – Чернігів. –

Указ архієпископа чернігівського Никодима Скрібницького игумену Андрониківського монастиря.

«[...] Епархії нашей Черниговской монастирі ко всім настоятелем при такихих же ордеріх наших розослали мы справочные копії, так при сем и до превелебности вшей такову ж справочную посилаючи копію, предлагаем:

Скоро за получением сего, а именно: того ж дня хоти превелебность ваша в силу того ея імператорского величества указа, копією при сем сообщенного, составит имянную (которой при сем непременно требуется для яснійшого відома, какова прислана быти иміет от вас перечневой и для составления от нас имянных и перечневых иміючих от всіх монастирей прислатис відомостей, к отсылки в стійший синод правдивой валовой перечневой табели, якой без присилки от всіх відомостей имянных весьма бы праведно составит и ясно о показаних чинах в указі канцелярії нашей відат будет не можно) и перечневую о всіх наличных Андрониковского монастиря монашествующих, не выключая и себе, и о служителях свѣтских (буде иміются) не оставляя не единого, хотя б гдѣ которой в отлучки был наподобіе табели відомости объявляя в тіх каждого звания особ, то ест себе особливо, а потом числом иеромонахов, иеродиаконов и монахов и служителей свѣтских, особливо ж и означа колико из тіх иеромонахов, иеродиаконов и монахов, и свѣтских служителей в каком имянно монастирском, яко то в намістничом эконо́вском и в другом каком либо послушаніи знайдется и по составленіи такихих відомостей прислат оные в домовую нашу архиерейскую канцелярию для сочинения ис тіх генеральной о всіх епархії нашей Черниговской монастирей монашествующих и служителей к отсылки тоей в стійший правительствующий синод табели всеконечно под лишением настоятельства и под взятѣм неопустим з вашей превелебности за просрочку пятидесяти рублев штрафа в три дни нарочными, дабы за нескорою от вшей превелебности тіх присилкою за нескорою ж указной табели в стійший правительствующий синод от нас отсылку самим нам не остатся в указном штрафі, да и впрѣд таковы ж имянныя и перечневия табели или відомости по силі оно́го ж ея імператорского величества указа с прописанием в тіх прибулих и отбулих монахов (ясно против того указа виражая) присилат не дожидаясь впрѣд о том присилки нарочных наших предложений по третям года, а имянно 15 числу априля, августа и декабрия мѣсцов, в канцелярию нашу для отсылки по тім в стійший правительствующий синод под взятѣм за просрочку ж неопустно ж вишеписанного штрафа, чѣмб тіх же мѣсцов з такихих відомостей всегда могли сочинитис и дійствително в стійший правительствующий синод з канцелярії нашей отправитис неотмінно превелебность ваша имієте, чѣго ради в том кріпчайшой ради предосторожности и незабытной памяти росписку за своєю рукою, что присилать вишеозначенных мѣсцев к числу непременно будете и должны есте, не дожидаясь наших подтвердителных о том предложений, обовязавши себе, (ежели б по тому впрѣд исполненія зачим не учинив превелебность вша и с присилкою показаних відомостей замедліл), вишпоказанного, да и каков бы был на нас за просрочку, аще бы та иміла за несприсилкою от вас такихих відомостей воспослѣдоват, платежем штрафа. При первом о получении сего нашего предложения репортѣ и при посилке о монахах и служителях, буди каковы служители имітимутся, имянной и перечневой відомостей прислать имієте ж, паки архиерейски пилно предлагаем.

Звышменованный арх[іепископ].

1738 года генваря 14 з Чернигова.

Катедральной архієпископской чернігівской канцелярії подканцелярист Иван Постригович».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 575. Арк. 218 зв.–219. Тогочасна копія).

№ 29

1738, квітня 18 (7). – Чернігів. – «Доношение» чернігівської архієпископії до канцелярії.

«Катедры архиепископії Черниговской в канцелярию

Доношение

По указу ея императорскаго величества самодержици всероссийския из сїйшаго правительствуящаго синода под номером 3517-м декабря 15 дня состоявшомуся, а в домї великаго гсїдна ясне в Бгѹ преосщеннїшаго его милости кир Илариона, архиепископа черниговского и новгородка-сіверского, генвара 15 числа настоящего 738 года полученному, при ордері же его преосщенства, точною за справкою копиєю сообщенному, из Чернигова генвара 14 дня отпушенному, а в монастырі епархїи Черниговской Троицкому Андронїцкому онаго ж генвара 18 числа полученному, составленная мною о иміющихся налицо в монастырі Андронїцком, також о прибылых и о убылых монахах каков один токмо убылий за избіг свой показался, а монах Давид; имянная и перечневая відомост. При сем на повелінний срок, априля к 15 числу, для внесения тоей відомости в епархиальную табель к отсылкї оной табели в сїйший синод, послана канцелярию катедры черн[і]говской, оной же канцелярий смиренно доношу.

Апр[і]ля 7 1738 году».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 575. Арк. 217. Тогочасна копія. Записи на звороті: «Получен генваря 18 в вечеру 1738 года чрез Дмитра Ковтуненка, послушника дворца городиского мйстра Андронїцкого», «Отрепортован со всім исполнением генвара 19 д. 1738 года чрез (?)», «Для відомостей о монахах и вісх чиновных».)

№ 30

30-ті рр. XVIII ст. – Список учнів класу інфіми Києво-Могилянської Академії.

«[...] Марко Волковїцкий полку слободского Сумского з города Сум сын священнический 18 учения доброго.

Иоан Савїцкий полку малороссийского Ніжинского з города Ніжина сын попов. 16. Учения доброго [...].

Василий Смілницкий полку малороссийского Стародубовского з города Стародуба сын священнический 16 учения мірного [...].

Василия Свїрский полку малороссийского Ніжинского з города Батурина сын міщанский. 13. Учения мірного.

Евфимий Вишенский полку малороссийского Ніжинского з города Глухова сын священнический. 16. Учения мірного [...].

Кондратий Градинский полку малороссийского Прилуцкого з містечка Ичні сын козачий. 18. Учения доброго.

Козма Максимович полку малороссийского Прилуцкого з города Прилуки сын мужичий. 18. Учения доброго [...].

Петр Хмарницкий полку малороссийского Ніжинского з города Ніжина сын священнический. 12. Учения доброго [...].

Данило Сумницкий полку слободского Сумского з міста Сум сын міщанский. 20. Учения неслабого [...].

Михайло Феодорович полку малороссийского Ніжинского з города Ніжина сын козачий. 15. Учения середняго [...].

Иеромонах Амвросий Негребецкий, учитель грамматїцкий».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № 517 л. (Муз. 816). С. 35).

№ 31

1743, грудня 22 (11). – Київ. – Консисторський указ.

«По указу великого господина ясне в Бгѹ преосвященнїшаго кир Рафаїла Заборовского, архиепископа митрополита киевского, галицкого и Маляя Россїи, из канцелярії митрополїи Киевския вам, всечестному протопопу козелецкому Николаю Язловецкому и прочим предлагается:

Настоящаго 1743 года разних мсїей и чисел доношениями его преосвященству нижеследующих монастырей начальники обявили, а имянно: превелебнїйший отц архимандрит ніжинский Модест Велецкий, что сего года минувшого июня 27 д. монах Исаїя Демянов росту середняго, волосов на голові и бороді русявих, очей сірих, носа небольшого, мови тихой, літ ему от роду около тридцати. Пречестние отци игумени монастыря козелецкого Гавріил Великошапка, что сего года прошедшаго июля ostatnich чисел монах Мелетий Стоецкий роста невеликого, волосов на голові и бороді русих малых, глазов сіробистрих, больших, лица кругло пятнаго, носа малосмагляпиною (?), мови тонклявой. Монастыря Максаковского Иоасаф Критнїцкий, что сего года прошлого юня 3 д. ночью иеромонах Варлам Климов, росту малого, лица блідого продолговатого, бороди малой волосов на голові и бороді русявих очей сірих, мови тонклявой, монастыря полтавского Феофан Жолтовский, что сего ж года минувшого июля 8 д. иеродиякон Силвестр Кулчинский, росту середняго, тонкляв, волосов на голові чорних, малокудрявих, бороди скудой русявой, мови дроботливой, літ ему от роду 30. Всечестный намісник монастыря Гамаліевского иеромонах Амвросий, что сего года минувшого юня 11 д. монах Никифор волосов на голові русих, продолговатих, глазов сірих, носа невеликого острога, на усу и бороді волосов русих же небольших, лица блідого, мовою швидкой, росту середняго, тонкляв, літ ему от роду 24 да честный дівичих монастырей глуховского игуменія Елисавета, что сего года росту середняго, волосов русих, лица білого, мови дроботливо малогутнївой, глазов сірих, мало подпухлих, носа долгого, літ ему ж от роду 45. [...] безвістно бежали. И вам показанных беглецов по изображенным примітам накріпко смотрїть не являются гдї и буди являются, то их поймав и заковав

в кандали, отсылать в ті монастирі, с коїх они бежали, на кошт тіх же монастирей, а гді когда и ким поймани и отослани будут, в канцелярию его преосвященства репортоват 1744 году мая 4 д.

Писарь иеромонах Модест.

Реент иеродиякон Антоний.

Канцелярист Петро Полянский».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 576. Арк. 45–45 зв. Тогочасна копія).

№ 32

1744, травня 15 (4). – Київ. – Консистерський указ.

«По указу великого господина ясне в Бгу преосвященнішого кир Рафаїла Заборовского, архиепископа митрополита киевского, галицкого и Маляя Росії, митрополіі Киевския вам, всесестно-му протопопу козелецкому Николаю и протчим предлагается:

Настоящаго 1744 году разних чисел доношениями его преосвященству нижеследующих монастирей начальники объявили, а имянно: превелебніише отци архимандрити Золотоверхомихайловского Силвестр, что оногo априля 9 д. иеромонах Иларион Кучаревич ростом висок, тонкляв волосов на голови и бороді чорних, лицем смаглиоват, носа долгого, мови дроботливой заїковатой, наричия малолитовского, літ ему от роду 32. Гамаліевского Софроний, что иеродиякон Гавриїл Филиппов роста високого, тонкляв, волосов на голови русих недолгих, на концах малокудроватий, лицем красоват, очей малосірих, бороди малой ридкой, мови мало шепеляв, тихой, літ ему от роду 47. Монах Деми-ян Лузаковский, росту средняго, волосов на голови чорних, коротких, глазов посуплих, лицем смаглиоват, носа мірного, бороди мірной густой чорной, мало по краям сивой, мови дуже тихой, немно-го глаголив, літ ему от роду 46. Да того ж Гамаліевского монастыра всесестний намістник иеромонах Амвросий, что монах Потап росту малого, волосов коротких русих, глаз сірих, бороди краткой густой русой, наричем многоглаголив, сиплив, літ ему от роду 37, из оних монастирей безвѣстно бежали. И вам показанных беглецов по изображенном примітам накріпко смотріть не являются гді и буди являются, то их поймав и заковав в кандали, отсылать в ті монастирі, с коїх они бежали, на кошт тіх же монастирей, а гді когда и ким поймани и отослани будут, в канцелярию его преосвященства репортоват 1744 году мая 4 д.

Писарь иеромонах Модест.

Реент иеродиякон Антоний.

Канцелярист Петро Полянский».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 576. Арк. 45–45 зв. Тогочасна копія).

№ 33

1744, серпня 20 (9). – Київ. – Супровідне розпорядження до указу київського митрополита Рафаїла Заборовського.

«По указу великого господина ясне в Бгу преосвященнішого кир Рафаїла Заборовского, архиепископа митрополита киевского, галицкого и Маляя Росії, из канцелярії митрополіі Киевския вам, всесестнийшому протопопу козелецкому Николаю и протчим предлагается. Какови при указі ея императорского величества самодержицы всеросийския из святійшого правительствующаго синода настоящаго 1744 года юля от 21 д. к его преосвяществу отпущеном печатани об отпущеніи как духовним, так и світским всякого чина людем, кої явились в неисправленіи должностей своїх и в не-порядочних поступках, учиненных в противность ея императорского величества указам, вын и освобожденіи колодников и о сложеніи доімок и о протчем в катедрі его преосвященства сего ж года августа 6 чисел получени, с оних при сем к вам для відома и надлежащаго исполнения по сообщенно-му при сем видіния посылается числом шесть. И ежели кто в відомствах ваших в означенных преступленнях явившийся иміється, то оногo по силі означенного ея императорского величества указа простим з сими опустит. А кто и за что прощен и куда отпущен будет, репортоват. Получение же сего вмісто репорта под сим подписав, о[т] послѣднего міста обратно в канцелярию его преосвященства прислат. 1744 года августа 9 д.

Писар иеромонах Модест.

Реент иеродиякон Антоний.

Канцелярист Петр Полянский».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 576. Арк. 74 зв.–75. Тогочасна копія).

№ 34

1744, листопада 2 (жовтня 22). – Київ. – Супровідне розпорядження до указу київського митрополита Рафаїла Заборовського (регест).

«По указу великого господина ясне в Бгу преосвященнішого кир Рафаїла Заборовского, архиепископа митрополита киевского, галицкого и Маляя Росії из канцелярії митрополіі Киевския всесестнийшому протопопу козелецкому Николаю Язловецкому предлагается како (?) ея императорского величества самодержицы всеросийския из святійшого правительствующаго синода к преосвященнішему Рафаїлу, архиепископу митрополиту киевскому, галицкому и Маляя Росії указ настоящаго 1744 года сентября от 24 дня отпущен об отправленіи в дни рождения и тезоименитства его императорского высочества благовірнаго государя великого князя Петра Феодоровича обручения невісти ея императорского высочества благовірнаго государыни великия княжны Екатерины Алексіевны всенощных бдіний, литургий и молебнаго пінія со звоном, а имянно рождения априля 21 тезоименитства ноября 24 чисел и о протчем, а в катедрі его преосвященства сего ж [1]744 года ок-

тября 22 дня получен онаго при сем к вам точная сообщается копия и вам по силі онаго ея императорского величества указа непремѣнное исполнение [...]».

(ІР НБУВ. Ф. 160. № 576. Арк. 76. Тогочасна копія).

№ 35

1761, жовтня 20 (9). – Ордер канцелярії «малороссийского скарбу» в чернігівську полкову канцелярію.

«Ордер

из канцелярії малороссийского скарбу и полковую черниговскую канцелярию.

Троецкого Андрониковского пустинного монастыря игумен Герман з братиею сего октября 1 поданным в канцелярию малороссийского скарбу доношением представляя о вирубки асаулом компанійским Каневским в пуци онаго монастыря, в полку Черниговском состоящей, смолового дерева тринадцати тысяч семисот пней дубового тысячи и ста пней сосон смолових простих двадцати осми брусом дубовых двохсот двадцати де сорока трох колод соснових, годних на різаніе досок, на батуринское национальное строение. С которого де ліса отвезено тринадцати тысяч и пятьсот смолових, да тысячу и сто дерев дубових, також сосон толстих тысячу, подводами разних сотен в местечко Мену, а пятьсот двадцят осім сосон толстих брусом дубових двісті двадцят да сорок три сосни углядних, годних на різаніе досок, отвезено де тіми ж, з сотен висиланними подводами, к жилию его, Каневского, чрез село Боровичи в село Петрову слободу, сверх же де того послі ж де еще двісті сосен толстіших кругляков велел вирубити. Да и приставление де к той порубки от него, Каневского, хоружий сотенний киселовский Иван Ковтун пообдирал в оной же монастырской пуци липовие дерева, чим и посушил оние. Також де и разной деревянной посуду в той их пуци с козаками поділавши, в дом свой вывезл; просил о учинній оному монастырю за оною вирубанною к батуринскому строению (!) дерево награждения, а за такую вывозку Каневским в дом свой соснового и дубового дерева, також и за усушение хоружим лип и за діланіе посуду то же о удоволствованіи онаго монастыря з навязкою разсмотрения почему в силі состоявшегось в канцелярії малороссийского скарбу опредѣления оной асаул компанійский Каневский, хочай и допрашиван, но в допросі показал, что он рубал на батуринское национальное строение в той монастырской пуци не гвалтовно, по високому его сиятельства графа ясновельможного високоповелительного гсѣдна гетмана и разних ординов кавалера откровенному ордеру и оной ордер подленной в канцелярії малороссийского скарбу представил. А о вывозки к жилию своему вишепоказанного числа дерева з монастырской пуци потаился, а хочай де и вывезл по дозволенію войскового товариша Войцеховича з его пуци нісколко дерев дубових и соснових, но и то не козачими, но своими подданическими подводами и своим собственним скотом и на тое дозволение от помянутого Войцеховича данное письмо представил. А понеже как више значит, что оной асаул в вывозки з монастырской пуци к жилию своему дерева потаился, здесь дальшого слѣдствия забрать ніпочему. Того ради з оних доношения монастыря Андрониковского, також откровенного его ясновельможности ордера допроса асаула Каневского и данного писма, при сем в полковую черниговскую канцелярию посылаются справочний копій и предлагается в оной полковой канцелярії по оним монастыря Андрониковского жалобам изследовать обстоятельно подлинно ль оной Каневскому не в силі данного ему откровенного от его ясновельможности ордера ту рубку дерева производил и сколько по вирубки в показуемой пуци монастырской деревни он, Каневский, на строение батуринское в містечко Мену, а сколько на свою потребу и какими подводами перевозил к жилию своему Петровой слободі, а особливо того подлинно ль хоружий сотенний киселовский Ковтун пообдирал в той же пуци монастырской липи и тім дерева посушил, також и разную посуду ділал из пуци монастырской козаками и по изследованіи, что явится обстоятелный в канцелярию малороссийского скарбу прислать репорт к опредѣленію в непродолжителном времени 1761 году октября 9 дня».

(ІР НБУВ. Ф. 301. № П220. Арк. 5–6. Тогочасна копія).

References

- Butych, I., Sokhan, P. (Ed.). (2002). *Universaly Ivana Mazepy 1687–1709* [Universals of Ivan Mazepa 1687–1709]. Kyiv–Lviv, Ukraine.
- Dzyra, Ya. (1971). *Vstup. Litopys Samovydtzia* [Introductation. Witness chronicle]. Kyiv, Ukraine.
- Gajecy G. (1978). *The Cossack Admibistration of the Hetmanat*. Cambridge, Massachusetts, USA.
- Kryvosheia, V. (2005). *Ukrainska kozatska starshyna* [Ukrainian Cossack elders]. Kyiv, Ukraine.
- Kryvosheia, V. (2010). *Kozatska starshyna Hetmanshchyny* [Cossack elders of the Hetmanate]. Kyiv, Ukraine.
- Modzalevskiy, V. (1910). *Malorossyyskiy rodoslovnyk* [Little Russian genealogy]. Kyiv, Ukraine.
- Mytsyk, Yu., Sokhan, S., Mitsan, T., Syniak, I., Zatyliuk, Ya. (Comp.). (2014). *Dokumentalna spadshchyna Sviato-Mykhailivskoho Zolotoverkhoho monastyrnia u Kyievi XVI–XVIII st.* [The documentary heritage of St Michael's Golden-Domed monastery in Kyiv in the 16th–17th c.]. Kyiv, Ukraine.

о. Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трохосвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна).

pr. Mytsyk Yurii – doctor of historical sciences, professor, chief scientist at the M. Hrushevsky Institute of Ukrainian archaeography and source studies of the National Academy of sciences of Ukraine (4 Trokhsyatiytelska str., Kyiv, 01001, Ukraine).

E-mail: mytsyk2002@ukr.net

Тарасенко Інна Юріївна – кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трохосвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна)

Tarasenko Inna – Ph.D. in historical sciences, research fellow at the M. Hrushevsky Institute of Ukrainian archaeography and source studies of the National Academy of sciences of Ukraine (4 Trokhsviatytelska str., Kyiv, 01001, Ukraine).

E-mail: innatarasenko86@gmail.com

Дата подання: 12 листопада 2024 р.

Дата затвердження до друку: 15 вересня 2025 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Мицик, Ю., Тарасенко, І. Из новых документов до истории Сиверщины XVII–XVIII ст. (частина 28). *Сіверянський літопис*. 2025. № 5. С. 107–127. DOI: 10.58407/litopis.250510.

Цитування за стандартом APA

Mytsyk, Yu., Tarasenko, I. (2025). Iz novykh dokumentiv do istorii Sivershchyny XVII–XVIII st. (chastyna 28) [From new documents on the history of Sivershchyna (17th–18th c.) (part 28)]. *Siverianskyi litopys* – *Siverian chronicle*, 5, P. 107–127. DOI: 10.58407/litopis.250510.

